

Pathology of water consumption behavior from the perspective of stakeholders (Case study: Yazd citizens)

Leila Bonyad ^۱, Akbar Zare Shahabadi*^۲

RECEIVE:
5 February 2025

ACCEPT:
5 April 2025

KEYWORDS:

ANOMIE THEORY,
ENVIRONMENTAL
ANOMIE,
HYDRAULIC
ANOMIE, WATER
CONSUMPTION
BEHAVIOR, YAZDI
STAKEHOLDERS.

ABSTRACT:

WATER SCARCITY IS A GLOBAL ISSUE AND OUR COUNTRY IS ALSO FACING A SHORTAGE OF WATER RESOURCES DUE TO ITS LOCATION IN THE ARID AND SEMI-ARID BELT. IN THE MEANTIME, YAZD CITY HAS SPECIAL CONDITIONS DUE TO ITS HOT AND DRY CLIMATE, HIGH EVAPORATION AND DIRECT SUNLIGHT. THE AIM OF THE PRESENT STUDY IS TO PATHOLOGICALLY ANALYZE THE CONSUMPTION BEHAVIOR OF YAZD STAKEHOLDERS IN WATER CONSUMPTION. IN THE THEORETICAL SENSITIVITY SECTION, DURKHEIM'S THEORY OF ANOMIE HAS BEEN USED IN ENVIRONMENTAL DISCUSSIONS. ANOMIE IS A CONDITION IN WHICH THERE ARE NO NORMATIVE GUIDELINES FOR THE NORMATIVE BEHAVIOR OF CITIZENS. THE RESEARCH METHOD IS GROUNDED THEORY AND THE STATISTICAL POPULATION CONSISTS OF THREE GROUPS OF EXPERTS - MANAGERS, ACADEMIC EXPERTS AND EXPERTS AND EMPLOYERS IN THE INDUSTRIAL AND AGRICULTURAL SECTORS. THE SAMPLING IN THIS STUDY WAS MULTIPLE PURPOSIVE AND THE SAMPLE SIZE WAS PROVIDED THROUGH THEORETICAL SATURATION. THE RESEARCH DATA WAS COLLECTED USING A SEMI-STRUCTURED IN-DEPTH INTERVIEW TECHNIQUE WITH 28 STAKEHOLDERS AND THEN THE DATA WERE ANALYZED WITH OPEN, AXIAL AND SELECTIVE CODING. THE FINDINGS OF THE STUDY SHOWED THAT THE FORM OF WATER CONSUMPTION BEHAVIOR IN YAZD, AS A RESULT OF DISCONNECTION FROM NATURE AND ENVIRONMENTAL NORMS, CAN LEAD TO HARMFUL BEHAVIORS TOWARDS THE ENVIRONMENT, WHICH HAVE RESULTED IN: LACK OF ATTENTION TO THE DEVELOPMENT OF CONSERVATION AGRICULTURE, WATER LOGGING, LOSS OF THE HISTORICAL-WATER IDENTITY OF YAZD CITY, AND HYDRAULIC ANOMALY. IT CAN BE CONCLUDED THAT DECISION-MAKERS AND

¹ Assistant Professor of Sociology, Hazrat Narjes (S) Faculty, Vali-e- Asr (AJ) University of Rafsanjan, Rafsanjan, Iran.(l.bonyad@vru.ac.ir)

² Professor of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran.(a_zare@yazd.ac.ir)

POLICYMAKERS SHOULD PROVIDE THE CONDITIONS FOR RETHINKING AND RECONSTRUCTING THE HISTORICAL-WATER IDENTITY OF YAZD CITY THROUGH CULTURAL ACTIVITIES ALONG WITH TECHNICAL MEASURES, AND THROUGH EDUCATION, STRENGTHEN WATER-ORIENTED CONVERSATIONS BETWEEN PEOPLE AND OFFICIALS. THE PRESENT STUDY ATTEMPTED TO OPEN A DOOR FOR THIS THEORY TO ENTER ENVIRONMENTAL ISSUES BY EXPANDING DURKHEIM'S THEORY OF ANOMIE IN THE ENVIRONMENTAL FIELD.

Extended Abstract

Introduction

The situation of water resources in all parts of the world has faced numerous challenges due to climate change and global warming. Iran has also been facing the problem of water shortage for a long time. Iran's location in the arid and semi-arid belt on the one hand and the average rainfall of 250 mm per year on the other hand has exacerbated the problem of water shortage in Iran. Frequent droughts, coupled with over-extraction of groundwater through a large network of hydraulic infrastructure and deep wells, have brought the country's water situation to a critical level. Signs of this situation include the drying up of lakes, rivers, and wetlands, declining groundwater levels, land subsidence, degradation of quality, soil erosion, desertification, and increased dust storms. (Madani, 2016: 997). Yazd, as a city with a hot, dry, desert climate and high evaporation rates due to direct sunlight, has been replaced by a hydraulic culture and water-based behavior, a desert culture, and a lifestyle that is appropriate to it. In line with such changes, Yazd has become an industrial city due to the existence of water-based industries. In addition to local workers, the supply of labor for the industrial city has required the attraction of specialists and technicians from the surrounding provinces, ultimately leading to immigration.

Research Methodology

The present study was conducted with a qualitative approach and a data-driven method. The statistical population of the study was three groups of experts and managers, academic and independent experts and scholars, as well as employers in the industrial and agricultural sectors. Of which 28 people were selected using multiple or mixed purposive sampling. This means that snowball sampling technique was used for interviews with employers in the industrial and agricultural sectors, and purposive sampling was used for interviews with experts, managers, academic and independent experts and scholars. The interview continued until theoretical saturation was reached. Data was collected through semi-structured interviews. In this study, the interviews and their analysis lasted 8 months. The duration of each interview sometimes lasted up to 80 minutes

due to the controversial nature of water-related topics. The interview continued until the responses were repeated in each group of interviews; open, axial, and selective coding were used to analyze the findings, and finally the core category was extracted. In the present study, after completing the coding process, the researcher returned the interviews to some of the experts with whom the interviews had been conducted, and they were reviewed again, and their comments were applied.

Research Findings

The research findings showed that most of the interviewees had doctoral degrees (10 people), were mostly male (25 people), and the largest age range was (50-59). Other findings showed that environmental anomie in the water resource consumption behavior of Yazdi stakeholders can be examined in the form of categories such as the disintegration of programs, the lack of adoption of preventive approaches, the lack of a favorable scenario in the consumption of water resources, and the formation of climate populism.

One of the categories related to environmental anomie is the disintegration of programs, which includes concepts such as: the disintegration of the implementation of policies and programs, the mismatch between needs and consumption, and the commodification of water consumption. Some experts believed that we have both programs and guidelines, but the need for these programs and guidelines to be useful is that there are specific strategies between the goals and programs of governments.

Another issue related to environmental anomie is the lack of preventive approaches. Some experts believed that experts and managers, and especially policymakers (at the middle and micro levels), should adopt scientific approaches in both policy making, policy formulation, and policy implementation. Environmental organization reports should reflect reality based on scientific principles and foundations, taking into account all factors, and not what is pleasing to factories.

Another issue related to environmental anomie is the lack of a desirable scenario for water resource consumption. A topic that a group of stakeholders mentioned in interviews was that there have been different programs in the field of water resource management in recent years, but these programs lacked coherence between different organizations and did not follow a specific strategy due to parallel work, fragmentation, or intra-organizational conflict. The last category in the series of categories related to environmental anomie is the emergence of climate populism in Yazd. The goal of the climate populist will be to come to power by playing on people's concerns about the natural environment and rapidly changing lifestyles. The climate populist will do this without providing the two essential elements that all climate-focused political movements must have, namely "long-term solutions" and "acceptance of responsibility." What the climate populist seeks is to provide justifications for voters in such a way that they do not feel pressured to change their lifestyles and consumption choices. (Sheikh al-Islami, Sharq Newspaper, 6 October 2024).

The consequences of environmental anomie can be presented in the form of categories such as: lack of attention to the development of conservation agriculture, water logging, loss of the hydro-historical identity of Yazd city, and hydraulic anomaly. Some stakeholders (mainly farmers) believed that in conditions where farmers have to secure their livelihood and protect their orchards, they inevitably start digging unauthorized wells, and in some cases, experts are unaware, and in other cases, they may know. Another category related to the consequences of environmental anomie is the concept of water logging.

Water scarcity refers to how major water issues such as declining groundwater tables, pollution of water resources, unsafe drinking water, lack of efficient systems for collecting, treating wastewater, and recycling water, and inability to secure water resources are intertwined and constrained by economic, social, cultural, and political actions.

One of the issues that many interviewees discussed was the lack of attention to the hydraulic history of Yazd. Stakeholders stated that since ancient times, the Yazd have attached great importance to preserving water resources despite shortages and droughts. All their relationships and relationships, even endowments, were formed based on the use of water resources and its conservation, while today, without paying attention to this water history and simply due to the industrialization of various industries, water has entered this city dry, while the city did not have the capacity for this volume of industries.

The last category related to the consequences of environmental anomie is hydraulic anomaly. An issue that was directly or indirectly mentioned by many interviewees was the issue of industrialization of Yazd. One interviewee admitted that considering the climatic capacity and the status of existing and accessible water resources, Yazd does not have the capacity to accommodate new factories any more. Also, despite the existence of special climatic conditions in Yazd compared to other provinces, no special and efficient measures have been taken compared to other provinces.

Conclusion

The aim of this article is to show the environmental anomalousness in Yazd and the collapse of water consumption behavior as an identity-forming factor. Anomalousness refers to the process of disintegration between an individual or group and the physical space in which their identity is built. This identifies the physical environment as an important part of the structure of the individual's social reality. In this way, the relationship between the individual and the place also becomes vulnerable to anomic disruption (Abroutyn, 2019: 126).

The research findings showed that the most important challenges in water consumption behavior in the city of Yazd, which ultimately leads to environmental anomie, are the disintegration of programs, the lack of adoption of preventive approaches, the lack of a favorable scenario in the consumption of water resources, and the formation of climate populism. This disintegration of programs and the lack of integrated approaches have been the main obstacles to the lack of normal consumption behavior

related to water resources in Yazd, which the results of the research (Bonyad, 2022) confirm this issue.

The results of (Islami & Rahimi, 2019) showed that policy-making institutions in the field of water resources in our country have not yet been able to achieve coherent and specific policies in the field of understanding the water crisis and seeking principled solutions to the crisis. Also, the results of the research (Malek Hossaini et al., 2024) showed that the government's policies in the field of water resources management have been based on the use of coercive tools, and the distinction between the mandatory duties imposed on the government and the Ministry of Energy does not have a clear distinction and clear technical reasoning.

The consequences of environmental anomie were also shown in the form of categories such as: lack of attention to the development of conservation agriculture, water logging, loss of the historical water identity of Yazd city and hydraulic anomaly. Conservation agriculture is a resource-saving strategy that includes three general principles, namely minimal soil disturbance, diverse crop rotation and adequate soil coverage through the maintenance of its residues. Today, organic farmers are encouraged to adopt conservation practices to ensure soil quality and sustainability along with food security (Mandal et al., 2021: 17)

Education plays an important role in adopting conservation-oriented approaches. Research results (Baazm & khozehmehnezhad, 2021) showed that farmers who participated in educational-extension courses in the field of agricultural water management had significantly higher inclination and readiness, understanding, awareness, commitment and belief in the field of agricultural water management and the use of new innovations. Research results (Bonyad & Zare shahabadi, 2025) showed that the water issue in Yazd is intertwined or embedded in social, cultural-structural, economic and political contexts and governance.

Suggestions that can be made to policymakers and decision makers based on the research results are that policymakers should adopt focused yet flexible approaches in managing water consumption behavior. The lack of focused approaches and coherent programs creates conditions for the formation of environmental anomalies.

Another useful measure by planners, decision-makers, and academic elites in Yazd is to pay attention to interdisciplinary approaches and research on the history of water in Yazd, especially for the younger generation.

Policymakers' attention to not using water and the environment as a tool to collect votes is a fundamental measure. Water stakeholders in Yazd should pay attention to the fact that climate conditions should change their water consumption behavior.

Funding

According to the corresponding author, this article has no financial support.

Authors' Contribution

All authors contributed equally to this research.

Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflicts of interest regarding the authorship or publication of this article.

Acknowledgments

The authors would like to thank all individuals for their scientific advice, guidance, and participation in this article.

علمی پژوهشی

آسیب شناسی رفتار مصرف آب از دیدگاه ذینفعان (مورد مطالعه: شهروندان یزد)

لیلا بنیاد^۱، اکبر زارع شاه آبادی^{۲*}

چکیده:

کمبود آب یک مسأله جهانی است و کشور ما نیز به واسطه قرار گرفتن روی کمر بند خشک و نیمه خشک با کمبود منابع آب مواجهه است. در این میان شهر یزد به واسطه آب و هوای گرم و خشک، تبخیر زیاد و تابش مستقیم نور خورشید شرایط خاصی دارد. هدف پژوهش حاضر آسیب شناسی رفتار مصرفی ذینفعان یزدی در مصرف آب است. در بخش حساسیت نظری از نظریه انومی دورکیم در بحث محیط زیست استفاده شده است. انومی شرایطی است که در آن دستورالعمل های هنجاری برای رفتار هنجارمند شهروندان وجود ندارد. روش پژوهش گراند تئوری بوده و جامعه آماری را سه گروه از کارشناسان - مدیران، خبرگان و صاحب نظران دانشگاهی و کارفرمایان بخش صنعت - کشاورزی تشکیل داده اند. نمونه گیری در این پژوهش هدفمند چندگانه بوده و حجم نمونه از طریق اشباع نظری تأمین شده است که با استفاده از تکنیک مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته با ۲۸ نفر از ذینفعان داده های پژوهش جمع آوری شده و سپس با کدگذاری باز، محوری و انتخابی داده ها تحلیل شدند. یافته های پژوهش نشان داد که شکل رفتار مصرفی آب در یزد در نتیجه قطع ارتباط با طبیعت و هنجارهای محیط زیستی می تواند منجر به رفتارهای مضر نسبت به محیط زیست شود که از پیامدهای این مسأله: عدم توجه به گسترش کشاورزی حفاظتی، حکم شادی آب، از دست دادن هویت آبی-تاریخی شهر یزد و بی هنجاری هیدرولیکی بوده است. می توان نتیجه گرفت که تصمیم سازان و سیاست گذاران بایستی با فعالیتهای فرهنگی در کنار اقدامات فنی شرایط را برای بازاندیشی و بازسازی هویت تاریخی- آبی شهر یزد فراهم آورند و از طریق آموزش، تقویت کننده گفت وگوهای آب محور میان مردم و مسؤولین باشند. پژوهش حاضر تلاش داشت با بسط نظریه انومی دورکیم در عرصه ی محیط زیستی فتح بابی را برای ورود این نظریه به مسائل محیط زیستی باز کند.

تاریخ دریافت:

۱۷ بهمن ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۱۶ فروردین ۱۴۰۴

کلید واژه ها:

نظریه انومی محیط

زیستی؛ بی هنجاری

هیدرولیکی؛ رفتار مصرف

آب؛ ذی-نفعان یزدی.

مقدمه

تغییرات اقلیمی، رشد جمعیت و شهرنشینی، فشار بر منابع طبیعی را افزایش می دهند. یکی از منابعی که بیشترین فشار را متحمل می شود، آب است که در هر بخش از اقتصاد ضروری و مورد استفاده قرار می گیرد (Szołdrowska & Smol, 2025) امروزه کمبود آب به یک مسأله جهانی تبدیل شده است. بسیاری از کشورها در سراسر جهان استرس کمبود آب

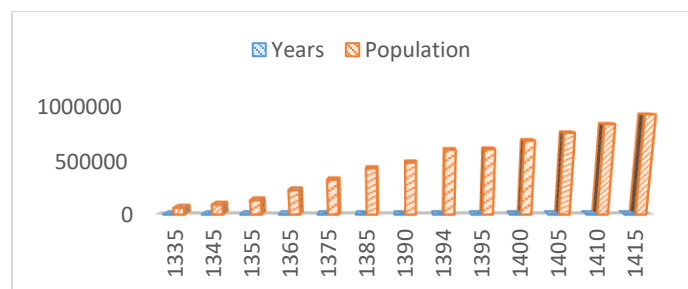
^۱ استادیار جامعه شناسی، دانشکده حضرت نرجس(س)، دانشگاه ولی عصر(عج) رفسنجان، رفسنجان، ایران.^۲ استاد جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. (a_zare@yazd.ac.ir)

و استرس آب را تجربه می‌کنند (Hatt et al., 2006:114). در غرب آسیا، جنوب غربی ایالات متحده، استرالیا و برخی مناطق آفریقا کمبود آب بیشتر از سایر مناطق است (Zang et al., 2014: 103). همچنین برآورد شده است که تا سال ۲۰۵۰، بیش از ۵۰ درصد جمعیت جهان سطح استرس آب بالا و کمبود آب شدید را تجربه خواهند کرد (Medical and Health Research Council, 2004).

ایران نیز از دیرباز با مشکل کم آبی روبه‌رو بوده است. قرارگرفتن ایران روی کمربند خشک و نیمه‌خشک از یک طرف و میانگین بارش ۲۵۰ میلیمتر در سال از طرف دیگر باعث تشدید مشکل کم آبی در ایران شده است. خشکسالی‌های مکرر توأم با برداشت بیش از حد از سفره آب‌های زیرزمینی از طریق شبکه بزرگی از زیرساخت‌های هیدرولیکی و چاه‌های عمیق، وضعیت آب کشور را به سطح بحرانی رسانده است. از نشانه‌های این وضعیت خشک شدن دریاچه‌ها، رودخانه‌ها و تالاب‌ها، کاهش سطح آب‌های زیرزمینی، فرونشست زمین، تخریب کیفیت، فرسایش خاک، بیابان‌زایی و طوفان‌های گردوغبار بیشتر است (Madani, 2016: 997). آب‌های زیرزمینی در مناطق خشک و نیمه‌خشک به دلیل بارش اندک و کمبود یا نبود منابع آب سطحی، منبع اصلی و قابل اعتمادی برای تأمین آب در مصارف مختلف فراهم کرده است، اما در دهه‌های اخیر بهره‌برداری و استفاده غیر اصولی و خشکسالی‌های پی در پی موجب شده که کیفیت و کمیت این آب‌ها به شدت کاهش یابد (Amiri-Bourkhani, 2017: 334). میزان آب در دسترس نیز مانند گذشته نیست؛ چراکه علاوه بر رشد جمعیت و افزایش تقاضا برای آب، جهان با تغییرات اقلیمی و گرمایش شدیدی مواجه شده است. از طرفی بارش‌های فصلی در فصول مناسب برای کشاورزی اتفاق نمی‌افتد و از طرف دیگر دوره‌های بارش آنقدر طولانی نیست که فرصت نفوذ در زمین و تقویت سفره‌های آب زیر زمینی را داشته باشد. به همه این مسائل از بین رفتن تنوع گونه‌های زیستی را نیز بایستی اضافه کرد که باعث می‌شود در برخی دوره‌ها در کشور علی‌رغم بارش‌های پراکنده و به دلیل فقدان پوشش گیاهی مناسب، کشور ما با پدیده سیل مواجهه شود.

یزد به‌عنوان شهری با اقلیم گرم و خشک و کویری و میزان بالای تبخیر به‌واسطه تابش مستقیم نورخورشید، فرهنگ هیدرولیکی و رفتار آب‌محور جایگزین فرهنگ کویری، قناعت‌پیشه و سبک زندگی متناسب با آن شده است. هماهنگ با چنین تغییراتی، شهر یزد به‌واسطه وجود صنایع آب‌بر تبدیل به یک شهر صنعتی شده است. تأمین نیروی کار برای شهر صنعتی علاوه بر نیروهای بومی، نیازمند جذب نیروی متخصص و تکنسین از استان‌های اطراف شده است و درنهایت مهاجرپذیری را به دنبال داشته است. جذب نیروی مهاجر جدا از تفاوت‌های فرهنگی میان مردم یزد و ساکنان غیربومی نیاز به منابع آبی به منظور تأمین مصارف شرب و بهداشت دارد. بنابراین این شهر به‌واسطه اینکه شهری صنعتی، دانشگاهی و دارای مراکز متعدد پزشکی است، بایستی ظرفیت تأمین منابع آبی، نه فقط برای ساکنان بومی بلکه برای مهاجران ایجاد کند. آمارهای موجود نشان از آن دارد که رفتار آبی کنش‌گران متناسب با وضعیت منابع موجود نیست. مصرف آب در

بخش کشاورزی و صنعت در شهر یزد به یک دغدغه مهم برای مسئولین این شهر تبدیل شده است. صرف نظر از بحران آب که کشور ایران و شهر یزد با آن روبه روست، کشاورزی تنها یک شغل نیست؛ بلکه امنیت غذایی شهروندان به آن وابسته است. براساس آخرین سرشماری نفوس و مسکن (۱۳۹۵) ۸/۳ درصد از جمعیت شاغل استان یزد، یعنی ۳۹۷۶۲ نفر (۸۳ درصد مردان و ۱۷ درصد زنان)، به کشاورزی اشتغال دارند. ۴۴ درصد از این افراد در شهر و ۵۶ درصد از آن‌ها در روستا سکونت دارند (Third Statement of the Water Thinking Center, Water Consumption in the Agricultural Sector, 2018). براساس داده‌های آماری جهاد کشاورزی (۱۳۹۵) تعداد کشاورزان شهر یزد نیز ۷۳۶۲ نفر می‌باشد که ۶۰۱۵ نفر را مردان (۸۱ درصد) و ۱۳۴۷ نفر (۱۹ درصد) را زنان تشکیل می‌دهند. منابع بالفعل آب استان یزد شامل منابع آب زیرزمینی، سطحی و انتقالی است. مجموع مصرف متوسط سالانه این منابع در استان ۱۱۶۳ میلیون متر مکعب می‌باشد: ۹۶۲/۷ میلیون متر مکعب در بخش کشاورزی (۸۲ درصد)، ۷۳/۷ میلیون متر مکعب در بخش صنعت و خدمات (۶/۰ درصد) و ۱۲۶/۶ میلیون متر مکعب در بخش شرب (۱۲ درصد). چنانچه صرفاً آب زیرزمینی مورد بررسی قرار گیرد، سهم بخش کشاورزی، صنعت و خدمات و شرب به ترتیب ۹۲۶/۷ میلیون متر مکعب (۸۸ درصد)، ۴۸/۴ میلیون متر مکعب (۴/۶ درصد) و ۷۱/۷ میلیون متر مکعب (۶/۸ درصد) است. در بخش صنعت نیز وضعیت به همین منوال است. با استفاده از داده‌ها و اطلاعات موجود در آب منطقه‌ای استان یزد، میزان مصرف آب بخش صنعت و معدن که در سال ۱۳۸۰ برابر با ۳/۱ میلیون متر مکعب بوده، در سال ۱۳۹۸ به ۶/۶۱ میلیون متر مکعب رسیده است. آمارها نشان می‌دهند میانگین رشد مصرف در دهه ۸۰، برابر ۳۵ درصد و در آغاز سال ۱۳۹۰ تاکنون برابر ۵/۴ درصد بوده است (Sixth Statement of the Third Water Thinking Center, Industry and Mining Sector, 2020: 2). آمارهای جمعیت‌شناسان نیز نشان از روند مهاجرپذیر بودن شهر یزد به عنوان یک شهر صنعتی می‌دهد. یزد، اصفهان و سمنان در کنار تهران و البرز استان‌هایی هستند که عمده شهرستان‌های آن‌ها مهاجرپذیری بالایی دارند (Shahbazin et al., 2018: 50).

نمودار ۱. پیش‌بینی افزایش جمعیت سال‌های ۱۳۳۵-۱۴۱۵ شهر یزد (Fotouhi Firoozabad, 2017)

وضعیت منابع و مصارف آب در یزد در میان بخش‌های مختلف صنایع، کشاورزی و شرب نشان از آن دارد که در هر دو بخش میزان مصرف آب به نسبت جمعیت و شریط اقلیمی گرم و خشک بسیار بالاست. بنابراین رفتارهای مصرفی آب توسط ذی‌نفعان از یک الگوی عقلانی تبعیت نکرده و در جدال توسعه پیش‌رونده و منابع آبی کاهنده درگیر یک "آناشسیسم توسعه‌گرا"^۵ شده است. توسعه‌ای که نه تنها نتیجه پیشرفت درون‌زا نبوده، بلکه باعث گسترش نوعی هرج و مرج‌گرایی در فرآیند توسعه شده است ضعف ساختارهای مدیریت منابع آب و عدم تحقق مدیریت یکپارچه در منابع آب به علت تضاد دستگاه‌های متولی و عدم انسجام بین سازمانی است. زمانی که انسجام و همبستگی میان کنش‌گران، دولت، ذی‌نفعان و گروه‌داران آب وجود نداشته باشد و فرآیند مدرنیته و شهرنشینی بسیار سریع اتفاق افتد، ما شاهد حرکت جوامع از همبستگی مکانیکی به همبستگی ارگانیکی خواهیم بود. بنابراین کیفیت و مدیریت منابع آب و توجه به مشارکت فعالان همه ذی‌نفعان تحت تأثیر کمیت و سودگرایی و بهره‌برداری تمام عیار از منابع آب خواهد بود که به بحران زیست‌محیطی دامن می‌زند. پژوهش (Bonyad, 2022) نشان داد حکمرانی آب در یزد حکمرانی منفعت‌طلبانه بوده است؛ چراکه مجموعه‌ای از ذی‌نفعان آبی - افراد بدون قدرت و صاحب منفعت آبی، افراد صاحب قدرت و بدون منفعت آبی و افراد صاحب قدرت و صاحب منفعت آبی - (Bonyad & Zare Shahabadi, 2022: 60) بدون توجه به منافع جمعی و آتی برای آیندگان الگوی مصرف آب را بر مبنای منافع فردی و آنی بر ساخته‌اند. در همین راستا دغدغه اصلی پژوهش حاضر این است که نشان دهیم که چگونه رفتار مصرف آب توسط ذی‌نفعان می‌تواند به بی‌هنجاری محیط زیستی در مصرف منابع آب دامن بزند؟ و پیامدهای این نوع مصرف آنومیک چیست؟

مبانی نظری

مفهوم آنومی دورکیم، تأثیرات تقسیم کار اجتماعی را در صنعت‌گرایی اولیه توسعه داده و افزایش نرخ خودکشی را توصیف می‌کند. بر اساس این، در زمان تحولات اجتماعی، «آگاهی جمعی» ضعیف می‌شود و هنجارها، اعتقادات اخلاقی و کنترل‌های قبلی کاهش می‌یابد. اصول ساختاری اجتماعی قدیمی، مبتنی بر یکنواختی اعضای جامعه و سبک زندگی آن‌ها که در حال از بین رفتن است، به طور فزاینده‌ای با اصل تقسیم کار جایگزین می‌شود. در اینجا تقسیم کار بیش از یک اصل اقتصادی است، اما نشان‌دهنده پایگاه ارزش‌های اجتماعی مرکزی است و همبستگی بین اعضای جامعه را ممکن می‌سازد.

⁵ Developmental anarchism

آناشسیسم توسعه‌گرا به شریطی اشاره دارد که در آن توسعه صنعتی و اقتصادی در یزد بدون برنامه‌ریزی پایدار و نظارت بر مصرف منابع آب صورت گرفته است. به عبارت دیگر، رشد سریع صنایع آب‌بر (مانند فولاد، کاشی، نساجی) و کشاورزی ناپایدار در یک منطقه خشک مانند یزد، منجر به تخلیه منابع آب و بی‌نظمی در مدیریت منابع شده است؛ گویی توسعه بدون هیچ هنجار یا کنترل محیط‌زیستی پیش رفته است.

بحران‌ها به‌طور کلی، خودکشی یا حتی جنایات نشانه‌هایی از شرایط آسیب‌شناختی اجتماعی هستند که اصل ساختاری جدید تقسیم کار را به خطر می‌اندازند و وضعیت آنومی تهدیدکننده‌ای را شکل می‌دهند (Wickert, 2023).

مفهوم آنومی که توسط امیل دورکیم مطرح شده است، به تجزیهٔ هنجارهای اجتماعی و احساسات بیگانگی و قطع ارتباط میان افراد اشاره دارد. دورکیم در آثار خود، به‌ویژه در "تقسیم کار در جامعه" و "خودکشی" بررسی کرده است که چگونه تغییرات سریع اجتماعی، مانند صنعتی‌شدن و شهرنشینی، می‌تواند منجر به فروپاشی آگاهی جمعی شود که جامعه را به هم پیوند می‌دهد. آنومی زمانی بروز می‌کند که مقررات اجتماعی برای هدایت رفتار کافی نباشند که در نتیجه افراد احساس گم‌گشتگی یا عدم قطعیت در مورد نقش‌ها و انتظارات خود می‌کنند. این حالت بی‌هنجاری می‌تواند منجر به اضطراب روانی قابل توجهی شود؛ زیرا افراد در تلاشند تا در جهانی که به‌سرعت در حال تغییر است، معنا و تعلق پیدا کنند. بینش‌های دورکیم دربارهٔ آنومی تأثیرات عمیقی بر درک پدیده‌های اجتماعی مختلف، از جمله جرم، مسائل بهداشت روانی و ثبات کلی جوامع دارد. در بحث‌های معاصر، به‌ویژه در زمینهٔ مسائل محیط زیستی، مفهوم آنومی محیط زیستی ظهور کرده است که نشان می‌دهد قطع ارتباط با طبیعت و هنجارهای محیط زیستی می‌تواند منجر به رفتارهای مضر نسبت به محیط زیست شود. به‌طور کلی، بررسی دورکیم از آنومی همچنان در تحلیل اینکه چگونه تغییرات اجتماعی بر رفتار فردی و انسجام جامعه تأثیر می‌گذارد، مرتبط و مهم است (Brown, 2022: 409). برخی از صاحب‌نظران معتقدند آنومی ممکن است با تکثیر رفتار انحرافی به دلیل عدم تعادل بین اهداف تعیین شده فرهنگی و ابزارهای موجود در سازمان درک شود یا اختلاف بین نتایج مطلوب و واقعی ممکن است فشار قابل توجهی ایجاد شود که منجر به رفتار انحرافی شود (Agnew, 1992: 47). (Bernburg, 2002).

در این میان یکی از صاحب‌نظران (Abroutyn, 2019) مفهوم سنتی آنومی را کنار می‌گذارد و بیان می‌کند که آنومی علاوه بر کاربرد در مفاهیمی چون خودکشی و تقسیم کار اجتماعی به گونه‌ای دیگر و در یک چارچوب جدید قابل طرح است. او سه راه جدید را ترسیم می‌کند که مردم بتوانند واقعیت را مورد بررسی قرار دهند: انحلال (قطع ارتباط از یکدیگر)، گسست (از فرهنگ) و جابه‌جایی (از فضاها فیزیکی). به‌طور خاص‌تر، جابه‌جایی به «فرآیند فروپاشی بین یک فرد یا گروه و فضای فیزیکی که هویت آن‌ها در آن بنا شده است» اشاره دارد. این امر محیط فیزیکی را به‌عنوان بخش مهمی از ساختار واقعیت اجتماعی فرد مشخص می‌کند. به این ترتیب، رابطهٔ بین فرد و مکان نیز در برابر اختلال آنومیک آسیب‌پذیر است (Abroutyn, 2019: 126). این آخرین پیوند است که بیشترین ارتباط را با این مطالعه دارد. بدین ترتیب در پژوهش حاضر یزد به‌عنوان یک شهر گرم و خشک از دیرباز شرایط حفاظت از منابع آبی را داشته است. تمدن در یزد به‌واسطهٔ منابع آب و قنات شکل گرفته است و بسیاری از مردم سخت‌کوش با یک کنش فعالانه و سازگارانه، خود را با زندگی در این اقلیم تطبیق داده‌اند. اما در عمل در شرایطی که استفاده از منابع آب از سوی ذی‌نفعان، شهروندان (شرب) کشاورزان و

صنعت‌گران به گونه‌ای بی‌رویه و بدون برنامه‌ریزی استفاده می‌شود آب به‌عنوان یک عامل هویت‌ساز- که علی‌رغم کمبود آن در شهر یزد همیشه از آن محافظت می‌شده- پیوند خود را با افراد، گروه‌های مختلف و فضای فیزیکی (شهر یزد) از دست می‌دهد و در نتیجه محیط فیزیکی شهر یزد، بناهای تاریخی، معماری آن به‌واسطهٔ بادگیرها به‌عنوان بخش مهمی از ساختار واقعیت اجتماعی متزلزل شده و رابطهٔ بین مکان بودگی شهری و هویت از هم گسیخته می‌گردد. در نتیجه نظم حاکم، الگوی رفتاری ذی‌نفعان در حوزهٔ مصرف آب دچار "بی‌هنجاری هیدرولیکی" شده که نتیجهٔ آن عدم تمرکز بر مصرف صحیح منابع آب، مصرف بیش از اندازهٔ آب در بخش کشاورزی، عدم توجه به بازچرخانی آب در برخی صنایع پرمصرف و عدم توجه به مصرف بهینهٔ آب توسط شهروندان در شهر یزد می‌باشد. پژوهش‌های مرتبط با مصرف آب در یزد نشان می‌دهد که الگوی مصرف منابع آب در بخش‌های مختلف صنایع، کشاورزی و شرب متناسب با شرایط اقلیمی و سازگار با وضعیت کم‌آبی در یزد نیست (Bonyad, 2022. Bonyad et al., 2022. Bonyad & Zareshahabadi, 2022). بنابراین به نظر می‌رسد الگوی رفتار مصرف آب از یک هنجار درست تبعیت نمی‌کند؛ چراکه این الگوی مصرفی بایستی بخشی از هویت آبی- تاریخی ذی‌نفعان باشد. ذی‌نفعانی که سازگاری فعالانه، بخشی از اخلاق اقتصادی آن‌هاست (Morshedi & Alinejad, 2021). مفهوم آنومی در جامعه‌شناسی، می‌تواند به‌عنوان وضعیتی از بی‌هنجاری، اختلال یا سردرگمی در یک جامعه تعریف شود که در آن هنجارها و ارزش‌های استاندارد ضعیف یا نامشخص هستند. این فقدان استانداردهای اجتماعی یا اخلاقی می‌تواند منجر به گسست، انحراف و بی‌ثباتی اجتماعی در بین افراد شود (Nickerson, 2023). در زمینهٔ محیط زیست عدم دسترسی به یک رفتار مصرفی استاندارد و الگومند می‌تواند رفتار مصرفی ذی‌نفعان در حوزهٔ منابع آب را دچار بی‌ثباتی کند. این بی‌ثباتی شرایط را برای بروز بی‌هنجاری محیط زیستی فراهم می‌کند. به دلیل شرایط متزلزل و ناپدار مصرف منابع آب و عدم وجود ارائهٔ الگوی صحیح به دلیل تناقضات بخش مصرف این بی‌هنجاری در حوزهٔ محیط زیست و مصرف منابع آب شکل گرفته بنابراین پژوهش حاضر با در نظر گرفتن و ایجاد حساسیت نظری از نظریهٔ دورکیم تلاش دارد به واکاوی این نوع رفتار مصرفی توسط ذی‌نفعان در یزد بپردازد.

پیشینهٔ تجربی

بدون شک شکل‌گیری هیچ محتوایی خالی از زمینهٔ نظری که آن مفهوم در آنجا شکل گرفته و رشد یافته نمی‌تواند باشد. بنابراین مفهوم آنومی هم از درون خاستگاه‌های اجتماعی- اقتصادی و سیاسی خود متولد شده و در حوزه‌های مختلفی بسط یافته است. در سال‌های اخیر پژوهش‌های متفاوتی پیرامون مسائل آب توسط صاحب‌نظران مختلف انجام شده که هر کدام از آن‌ها از زاویهٔ نگاه خود به این موضوع پرداخته‌اند. تاکنون پژوهشی که با رویکرد نظریهٔ آنومی دورکیم به بررسی

رفتار محیط زیستی (رفتار مصرف آب) در میان ذی‌نفعان پرداخته باشد، ملاحظه نشد. بالاین حال تلاش خواهد شد به پژوهش‌های مشابهی با پژوهش حاضر اشاره گردد.

جدول ۱. خلاصه‌ای از برخی پژوهش‌های انجام‌شده پیرامون مصرف آب

موضوع	نام نویسندگان و سال	روش پژوهش	نتایج
بررسی رفتار مصرف آب براساس نظریه کنش مستدل (مطالعه موردی شاهین‌شهر)	Moazzami Goodarzi (2024)	کمی- پرسش‌نامه	تجزیه و تحلیل داده نشان می‌دهد مدل مفهومی و مدل تجربی کاملاً بر هم منطبق هستند و در بین متغیرهای مستقل، متغیر مشارکت بیشترین تأثیر را بر رفتار مصرف آب شهروندان شاهین‌شهر دارد.
تبیین الگوی جامعه-شناختی مدیریت مصرف آب در حوضه آبریز مرکزی استان زنجان	Yasser et al., (2023)	ترکیبی	با بررسی متغیرهای مورد مطالعه در بخش کمی و یافته‌های حاصل از روش دلفی به این نتیجه رسیدیم که متغیرهای انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی ۶۰ درصد از تغییرات متغیر مدیریت مصرف آب را تبیین می‌کنند، همچنین مقوله رهبران محلی، قوانین مصوب، قواعد شکل‌گرفته، انگیزه اجتماعی، تعهد و تخصص در نیروی انسانی، موارد فنی و حکمرانی واحد، مقوله-های حاصل از روش دلفی هستند که بر مدیریت مصرف آب تأثیر می‌گذارند.
مصرف آب و تعیین-گرهای اجتماعی آن مورد مطالعه: شهروندان ارومیه	Honrvar et al., (2023)	کمی- پرسش‌نامه	نتایج نشان می‌دهد متغیرهای مادی‌گرایی، مصرف‌گرایی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی اثر مثبت و معنی‌داری در بین میزان مصرف آب در بین شهروندان شهر ارومیه داشته است. همچنین متغیر مصرف مسئولانه و پایدار اثر کاهشی بر میزان مصرف آب داشته است.
کاوشی در عوامل اجتماعی مرتبط با مصرف مسئولانه آب در ایران	Hajilo & Ranjbar Qale Kandi (2023)	اسنادی- بررسی مطالعات پیشین	نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد، مهم‌ترین عوامل اجتماعی مرتبط با مصرف مسئولانه آب را در ۳ مقوله اصلی دانش، ارزش‌های اخلاقی و حکمرانی آب و در قالب ۲۲ مفهوم کلیدی مرتبط با این مقولات می‌توان جای داد.

موضوع	نام نویسندگان و سال	روش پژوهش	نتایج
ارائه الگوی حکمرانی آب مبتنی بر بازاریابی اجتماعی در راستای تغییر رفتار مصرفی آب	Arabpour (2021)	کیفی- تحلیل مطالعات پیشین	یافته‌های این پژوهش بر مبنای مضامین فراگیر فناوری کم- مصرف، جریمه و پاداش، اطلاع‌رسانی و تبلیغات، اصلاح قوانین و سیاست‌گذاری، نقش خانواده و مدرسه، آموزه‌های دینی و سازمان‌های مردم‌نهاد؛ راهکارهایی همچون توسعه کمپین‌های اجتماعی مجازی، آموزش و آماده‌سازی مردم، عزم ملی و مشارکت سازمان‌های دولتی و خصوصی در چارچوب آمیخته بازاریابی اجتماعی ارائه شده است.
بررسی اثر تبلیغات و اجبار به رفتار صرفه- جویانه بر مصرف آب با توجه به تعاملات اجتماعی مصرف‌کنندگان	Moosavi et al., (2021)	شبیه‌سازی و سناریو	نتایج نشان می‌دهد که با افزایش تبلیغات در سال شروع فرآیند شبیه‌سازی، بهبود مناسبی در نسبت افراد دارای رفتار همکارانه و مصرف در سال‌های پس از آن ایجاد خواهد شد. همچنین در مورد اجبار مصرف‌کنندگان به اتخاذ رفتار صرفه‌جویانه، نیازی به وادار کردن همه مصرف‌کنندگان نیست. بلکه بهتر است صرفاً افراد با رفتار غیر همکارانه را مجبور کرد؛ زیرا پیروی از رفتار شبکه هم‌جوار باعث توزیع رفتار همکارانه در کل سیستم خواهد شد و به سبب آن صرفه‌جویی مناسبی در کل مصرف آب صورت خواهد گرفت.
بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با مصرف آب (مطالعه موردی: زنان شهر اصفهان)	Hajizadeh Meymandi & Baharlui (2019)	کمی- پرسش‌نامه	براساس نتایج به‌دست‌آمده از رگرسیون، استفاده از وسایل ارتباط جمعی ۳۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند، در مرحله دوم متغیر نگرش عاطفی به مصرف آب میزان تبیین را به ۴۰ درصد افزایش می‌دهد و در آخر میزان تبیین متغیر وابسته با ورود متغیر سبک زندگی طبیعت دوست به ۴۳ درصد می‌رسد. در نتیجه تنها سه متغیر اصلی تبیین‌کننده متغیر وابسته هستند.
شناسایی عوامل مؤثر بر جلب مشارکت مردم در مصرف بهینه آب با	Okhravi & Rayat (2019)	سناریوسازی	با توجه به یافته‌ها، سناریوهای به‌کارگیری تیم تحقیقاتی متخصص، استقبال از ایده‌های جدید و برنامه‌های تشویقی برای مصرف‌کنندگان و ارتباط بین سازمان و دانشگاه در اولویت قرار گرفتند.

موضوع	نام نویسندگان و سال	روش پژوهش	نتایج
رویکرد بازاریابی اجتماعی و انتخاب بهترین سناریو			
تبیین فرهنگی و اجتماعی مصرف آب در بخش کشاورزی با تأکید بر نگرش سنجی کشاورزی شهرستان گرمسار	Zare et al., (2018)	کمی - پرسش نامه	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که داده‌های تجربی براساس انواع مختلف شاخص‌های پردازش مدل نظری را حمایت می‌کنند. همچنین فرضیاتی که بیان‌گر رابطه معنادار بین انواع مختلف سرمایه و خرده فرهنگ دهقانی بودند تأیید و آن‌هایی که بر وجود رابطه معنادار بین انواع مختلف سرمایه و نگرش به مصرف آب تأکید داشتند، رد شده‌اند. همچنین ارتباط معنادار و قوی‌ای بین خرده فرهنگ دهقانی و نگرش به مصرف آب وجود دارد.
بررسی تأثیر دین‌داری بر گرایش به صرفه‌جویی در مصرف آب	Ahmadi & Zarei (2017)	کمی - پرسش نامه	نتایج تحقیق با استفاده از مدل معادله ساختاری نشان داد، دین‌داری بر میزان گرایش به صرفه‌جویی در مصرف آب، تأثیر معناداری دارد و می‌تواند به‌طور معناداری تغییرات گرایش به صرفه‌جویی در مصرف آب را پیش‌بینی کند.

جمع‌بندی پژوهش‌های مرتبط با مصرف آب از دو لحاظ می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد. اول آنکه در پژوهش حاضر برای اولین بار است که از نظریهٔ آنومی در مباحث محیط زیستی استفاده می‌شود؛ آن هم در شهری با ویژگی‌های خاص اقتصادی- اجتماعی، فرهنگی و اقلیمی. بنابراین در میان پژوهش‌های داخلی تا کنون این متغیر توسط پژوهش‌گران مورد بررسی قرار نگرفته است. بنابراین پیشینهٔ پژوهش شامل پژوهش‌هایی است که تا حدودی به موضوع کنش مصرف آب در میان گروه‌های مختلف پرداخته است. دوم روش‌های پژوهش نیز عمدتاً با روش کمی و شبیه‌سازی (پیمایشی و مدل‌سازی) تحلیل مصرف آب را در میان گروه‌های مختلف، بررسی کرده‌اند. درحالی‌که پژوهش حاضر تلاش داشته موضوع محیط زیستی مانند آب را در یک شهر کویری مانند یزد از طریق مصاحبه با سه گروه از ذی‌نفعان اصلی یعنی کارشناسان - مدیران، خبرگان و صاحب‌نظران دانشگاهی و کارفرمایان بخش صنعت - کشاورزی، مورد مطالعه قرار دهد و بدین ترتیب این پژوهش توانسته، طرح موضوعی را به کمک نظریهٔ آنومی محیط زیستی ترتیب دهد و فتح بابی در خصوص ورود مسائل محیط زیستی با رویکرد آسیب‌های اجتماعی داشته باشد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و با روش داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین^۶ انجام شده است. جامعه آماری پژوهش سه گروه کارشناسان و مدیران، خبرگان و صاحب‌نظران دانشگاهی و آزاد و همچنین کارفرمایان بخش صنعت و کشاورزی بوده‌اند که ۲۸ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری هدفمند چندگانه یا ترکیبی^۷ انتخاب شدند. منظور از نمونه‌گیری چندگانه آن است که در خصوص مصاحبه با کارفرمایان بخش صنعت و کشاورزی از تکنیک نمونه‌گیری گلوله برفی و در بخش مصاحبه با کارشناسان و مدیران و خبرگان و صاحب‌نظران دانشگاهی و آزاد از نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. برخی صاحب‌نظران از جمله (Strauss & Corbin, 2008) تأکید می‌کنند که داده‌های اضافی برای جمع‌آوری براساس تجزیه و تحلیل داده‌های قبلی است. همان‌طور که داده‌ها تجزیه و تحلیل می‌شوند، سؤالات به وجود می‌آیند و شکاف‌های بالقوه موجود در داده‌ها و / یا نظریه زمینه‌ای در حال تکوین؛ مشخص می‌شوند (Charmaz, 2014). طی فرآیند جمع‌آوری داده‌ها، نظریه نوظهور با راهنمایی محقق به این منظور که چه داده‌هایی را برای دستیابی به اطلاعات بیشتر جمع کند، فرآیند نمونه‌گیری نظری را هدایت می‌کند (Glaser & Strauss, 1967). این فرآیند نه تنها به محقق می‌گوید "با چه کسی صحبت کند" بلکه درباره اینکه "کجا باید برود" و "چه چیزی را بپرسد" محقق را راهنمایی می‌کند تا شکاف‌های اطلاعاتی را برطرف کند (Ligita et al., 2019: 117). مبنای سؤالات مصاحبه بررسی و تحلیل اسناد بالادستی آب بوده که در بازه زمانی پس از انقلاب تا پایان برنامه ششم توسعه ابلاغ شده است. (۳۵ سند)^۸ داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته جمع‌آوری شده است. در این پژوهش مصاحبه‌ها و تحلیل آن‌ها ۸ ماه به طول انجامید. مدت زمان هر مصاحبه به دلیل بحث‌انگیز بودن مباحث مرتبط با آب، گاهی تا ۸۰ دقیقه ادامه داشت، مصاحبه تا زمانی که پاسخ‌ها در هر گروه از مصاحبه‌ها تکرار می‌شد، ادامه داشت. درواقع مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه می‌یافت. به منظور تحلیل یافته‌ها از کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده و درنهایت مقوله هسته استخراج شده است. با توجه به داده‌های کیفی اعتبار و اعتمادپذیری داده‌ها در پژوهش حاضر بدین صورت بود که پس از اتمام فرآیند کدگذاری مصاحبه‌ها را به برخی از صاحب‌نظرانی که مصاحبه با آن‌ها انجام شده بود؛ بازگردانده و مجدداً مورد بازبینی قرار گرفت و نظرات آن‌ها اعمال شد. در جدول زیر مشخصات مصاحبه‌شوندگان ذکر شده است.

^۶ Strauss & Corbin

^۷ Mixed Purposive Sampling

^۸ این برنامه‌ها در قالب ۴ مقاله؛ برنامه‌های قبل از انقلاب (۱۳۴۷-۱۳۵۷)، برنامه اول و دوم، برنامه سوم و چهارم و برنامه پنجم و ششم در فصل‌نامه‌های تحقیقات منابع آب، سیاست‌های راهبردی و کلان، آب و توسعه پایدار و آموزش محیط زیست و توسعه پایدار چاپ شده است.

جدول ۲. توصیف ویژگی مشارکت کنندگان در مصاحبه

سمت	تحصیلات	جنسیت	سن
صاحب نظر	دکتری	مرد	۶۸
صاحب نظر	دکتری	مرد	۳۹
صاحب نظر	دکتری	مرد	۶۶
صاحب نظر	دکتری	مرد	۵۴
صاحب نظر	دکتری	مرد	۵۵
صاحب نظر	کارشناسی ارشد	مرد	۶۸
صاحب نظر	دکتری	مرد	۶۶
صاحب نظر	دکتری	مرد	۵۳
صاحب نظر	دکتری	مرد	۵۵
کارشناس	کارشناسی	مرد	۵۶
مدیر	دکتری	مرد	۴۱
کارشناس	کارشناسی	مرد	۵۰
کارشناس	کارشناسی	مرد	۶۷
مدیر	کارشناسی	مرد	۵۳
کارشناس	کارشناسی	مرد	۵۳
کارشناس	کارشناسی ارشد	مرد	۴۳
کشاورز	ابتدایی	مرد	۷۰
کشاورز	ابتدایی	مرد	۶۸
کشاورز	بی سواد	مرد	۶۱
کشاورز	کارشناسی	مرد	۵۷
صنعت گر	دکتری	مرد	۵۴
صنعت گر	کارشناسی ارشد	مرد	۵۰
صنعت گر	کارشناسی ارشد	مرد	۳۲
صنعت گر	کارشناسی	زن	۳۳
صنعت گر	کارشناسی	زن	۳۴
صنعت گر	کارشناسی ارشد	زن	۴۳

سمت	تحصیلات	جنسیت	سن
صنعت گر	کارشناسی	مرد	۵۵
صنعت گر	کارشناسی	مرد	۳۸

یافته‌ها و بحث

در بخش کمی یافته‌های پژوهش نشان داد بیشتر مصاحبه‌کنندگان تحصیلات دکتری (۱۰ نفر) اکثراً مرد (۲۵ نفر) و بیشترین بازه سنی مربوط به سنین (۵۹-۵۰) می‌باشد. یافته‌های بخش کیفی نیز در قالب دو بخش آنومی محیط زیستی در رفتار مصرف منابع آب ذی‌نفعان در یزد و پیامدهای آنومی محیط زیستی ارائه شد.

الف- آنومی محیط زیستی در رفتار مصرف منابع آب ذی‌نفعان در یزد

تغییرات آب‌وهوایی به همراه گرمایش جهانی وضعیت دسترسی به منابع آب شرب را در تمام نقاط دنیا و همچنین در کشور ما با مشکل مواجهه کرده است. در این میان استفاده از منابع آب در یزد که یک شهر گرم و خشک و صنعتی است با چالش بیشتری مواجهه ساخته است. بخشی از این چالش‌ها به میزان تابش نورخورشید، کاهش بارش، میزان تبخیر زیاد و در مجموع عوامل اکولوژیکی و بخشی دیگر به رفتار مصرفی ذی‌نفعان بستگی دارد. این ذی‌نفعان ابتدا فضای شهری را برای خود معنا ساخته و حس تعلق نسبت به این شهر کویری داشته‌اند، اما به تدریج که صنعتی شدن و تولید جایگزین هویت شهری و تعلق مکانی می‌شود، خشک‌بودن و حفظ منابع آب معنای خود را از دست می‌دهد، واقعیت اجتماعی در پس تولید و درآمدهای حاصل از آن پنهان می‌شود و کنش آبی ذی‌نفعان دیگر رفتاری حفاظت‌محور نخواهد بود. بنابراین خط‌کشی که به واسطه آن تعاملات انسان‌ها بر مبنای آب تعریف می‌شد و به آن‌ها هویت می‌داد و از بین رفت و این امر موجبات هرج و مرج را در موضوع رفتار مصرف آب ذی‌نفعان فراهم کرده است. در جدول ۳ به مقولات مرتبط با آنومی محیط زیستی اشاره شده است.

جدول ۳. گزاره‌ها، مفاهیم و مقولات آنومی محیط زیستی

مقوله	مقولات	مفاهیم	گزاره‌ها
مقوله هسته	مقولات زیستی و محیطی	مفاهیم زیستی و محیطی	ببینید ۱۰۰ درصد ما بی‌برنامه نبودیم، اما جهت این برنامه و تداومش مهمه. ما برنامه‌هایی که منشعب بشه از یه استراتژی مشخص نداشتیم.

مقوله هسته	مقولات	مفاهیم	گزاره‌ها
		گسست اجرایی سیاست‌ها و برنامه‌ها	اینکه هرکسی بخواد برای خودش جداگونه به صورت جزیره‌ای عمل بکنه خیلی موفق نیست.
			مدیران ما بایستی به این نکته توجه کنند اینجا یزده برنامه‌هاش سیاست‌هاش فرق داره.
		ناهمخوانی منابع و مصارف	ما مردممون را مصرف‌گرا بار آوردیم-دستپخت خودمونه- دستپخت خودمونه این پیامد بعدی حالا مردمی که عادت کردن میخوایم عوض کنیم همیشه دیگه دیر شده.
			اینجا برعکسه. سیاست‌ها پیرو نیازهای مردم در مصرف بوده این اشتباهه
			ما باید جواری رفتار کنیم که انتظاراتمون با عملمون فرق داشته باشه شهر کویری و عملمون دریایی این که همیشه
			ما باید مدیریت تقاضا داشته باشیم اگه فقط فکر مصرف باشیم هرچی آب بیاریم تموم میشه کل دریا هم بیاریم کمه
	علم اتخاذ رویکردهای بازدارنده	کالایی شدن مصرف آب	بایستی حداقل اولویت‌بندی کرد حالا ممکنه جامعه فضای سبز می‌خواد به هر جهت سبزی و خرمی می‌خواد پارک می‌خواد اینا رو همیشه چیز کرد ولی مصرف آب باید مدیریت کنیم.
			آب نباید تبدیل به جارو بشه آب مهمه قیمتی براش وجود نداره.
			در کشورهای پیشرفته دنیا در مقالاتی که میدن یا پروژه‌هایی که انجام میدن و نتایجش و رپورتاژ میاد بیرون و میبینیم واقعاً بدون نگاه سیاسی و برنامه‌ریزی علمی میان چی کار می‌کنن برنامه‌ریزی را انجام می‌دهند و بعد اجرا می‌کنند در کشور ما چنین چیزی نیست متأسفانه.
			واقعاً مسأله، مسأله علمی. با شعار خدا بزرگه و خدا بارون می‌ده نه. خدا خدا چیز نمی‌کنه با این حرف‌ها حل همیشه چیزی

مقاله هسته	مقولات	مفاهیم	گزاره‌ها
			ببینید متأسفانه ما بایستی از روی گزارش‌ها کارهای علمی سیاست‌گذاری رو انجام بدیم نه هر چی دلمون خواست
		عدم توجه به تجربه‌های جهانی	اگر خشک‌سالی هم تو این چند سال توی یزد بوده و خشکسالی اتفاق افتاده جهانی بوده هر چیزی بوده فقط مربوط به کشور ما نیست.
			سازمان‌های جهانی چی میگن خیلی جالبه من چون خیلی مطالعه میکنم سازمان‌های جهانی میان میگن آقا شما فقط باید organization education اکتفا کنید (آموزش‌های سازمان‌یافته) فقط همین
			نخبگان وظیفه دارند. مخصوصاً در جوامع جهان سوم مثل ما باید برن این عیب و ایرادها رو بگن باید این رو فریاد بزنین رسانه‌ها باید نقش داشته باشن.
		سیاست‌های دستوری مدیران	ما نمیتونیم در حقیقت به مردم یزد یه سری سیاست‌ها رو دیکته کنیم. متوجه‌اید جواب نمیده
			باید در سیاست‌های یزد انعطاف وجود داشته باشه وضعیت یزد فرق داره با جاهای دیگه مدیران اینو باید درک کنن
			ما اینجا فقط دولته دستورات همه از بالا به پایین به قول شما در عرض نیست.
	فقدان سناریوی مطلوب در مصرف منابع آب.	نداشتن برنامه‌های منسجم	سیاست‌ها و برنامه‌ریزی و نظارت‌های منسجم از مهم‌ترین علل بحرانی‌تر شدن شرایط می‌باشد.
			شرکت‌های ذی‌ربط مثل آب و فاضلاب، جهاد کشاورزی، صنعت و معدن منسجم نبوده و در راستای خط مشی سازمان‌دهی نشده‌اند.
			ببینید به‌طور کلی تو سه چهار دهه اخیر نگاه کنیم به وضعیت منابع آب و مدیریت منابع آب تو یه بازه زمانی که اون اوایل دهه ۶۰ بود عمدتاً خوب برنامه‌ها بسیار پراکنده بود و برنامه منسجمی نبود.
			ما مدیریت بحران می‌کنیم مدیریت روزمرگی می‌کنیم نه مدیریت پیشگیرانه مث این میمونه که مردمو مجبور نکنیم به بیمه اختیاری بخوان خودشونو بیمه کنند

مقوله هسته	مقولات	مفاهیم	گزاره‌ها
		سیاست‌های کدخدامنشانه در مدیریت مصرف	هیچ کس می‌گه من الان می‌خوام پول بدم حاضر نیست خودش حاضر نیست بیمه کنه
			اصلاً به نظر من مدیریت منابع آبی اصلاً انجام نشده بیشتر روزمرگی داشتیم.
			ما بیایم به جای اینکه قانونی بسازیم که هیچ کس خونه بد نسازه خونه ضعیفی نسازه قانونی می‌نویسیم که کسی این کارو نکنه ولی اگرم کرد اشکالی نداره وقتی خراب کنه خونه خراب شد دولت پولشو میده اصلاً نمیشه گفت مدیریت کلان داشتیم واقعاً نداشتیم.
		وجود دولت پدرسالار و تأمین- کننده	وظیفه تأمین آب تحت هر شرایطی توسط دولت وقتی ما مردم رو اینجوری بار آوردیم الان فکر نمیکنن آب نیست فکر میکنن هست چون دولت همیشه بوده.
			میگه من سرامیک‌ها را چه جوری بشورم وقتی میبینم همسایه داره ماشین تو کوچه میشوره میگه خوب چه اشکالی داره دولت آب میده بهم
			دولت باید فلان کنه دولت باید بهداشت مارو فلان هیشکی نمیگه من چی این نوع توسعه که ما بهش می‌گیم توسعه پدرسالارانه که پدرسالارانه یعنی اینکه یه کسی مثل دولت ای سالارهای همه چی رو باید تأمین کنه
	شکل‌گیری پوپولیسم اقلیمی	بروز خشونت‌های آبی و تنش‌های اجتماعی	برای ۱۰ روز شما آب رو قطع کنید آب رو نداشته باشید برسونید یا آب رو یا آب بی کیفیت داشته باشید یا فشار کافی نداشته باشه نمی‌تونن شهر رو کنترل کنید.
			آب بیشتر بیاد چی میشه منی که صنعت قبلیم با آب مازاد داشته کار می‌کرده که با آب زیادی کار می‌کرده می‌گم الان خوب دیگه آب هست بزار یه سوله دیگه‌ام بغل این بزنم من مجوز دارم دیگه این سوله کنار اون کنار و کنار اون یه دفعه میبینی آقا این صنعت روزی ۷۰ هزار متر مکعب آب می‌خواسته الان مثلاً داره ۳۰۰ یا ۴۰۰ هزار متر مکعب آب نیاز داره اگه دولت نده کارخونه تعطیل میشه

مقوله هسته	مقولات	مفاهیم	گزاره‌ها
		ترس از بیکاری کشاورزان و صنعت‌گران	مردم که بدون آب نمی‌تونن زندگی کنن هیچ‌کس بدون آب نمی‌تونه زندگی کنه بهرحال آب یه چیزی هست که تو تمام رده‌های همه رده‌های اجتماعی چه رده‌های شغلی مهمه همیشه که نباشه
			ما آب نداریم واقعا مصرف آبمون خیلی زیاده نسبت به کشورهای دیگه چرا به کشاورز قول میدیم وقتی آب نیست چون می‌ترسیم.
			با این وضعیت منابع آب در یزد نایستی صنایع رو گسترش بدیم این اشتباهه
			هر وقت کشاورز خواسته آب دادیم صنایع هر چقدر خواستن آب دادیم مردم هم همین‌طور الان دیگه نمی‌تونیم تعطیل کنیم چون اشتغال می‌خوابه بیکار میشن.
		عدم تاب‌آوری اجتماعی مردم	مردم تحمل گرونی رو ندارن از یه طرف مردم یزد دیگه مثل گذشته قناعت ندارن.
			کشاورز آبش تموم بشه چاه غیرمجاز میزنه مطمئن باشید.
			ببینید مردم نمی‌تونن باور کنن که آب نیست همینکه بارون میاد و مخصوصاً از وقتی که آب انتقال دادند.

مقولات مرتبط با آنومی محیط زیستی در قالب مواردی چون: از هم گسیختگی برنامه‌ها، عدم اتخاذ رویکردهای بازدارنده، فقدان سناریوی مطلوب در مصرف منابع آب و شکل‌گیری پوپولیسم اقلیمی^۹، قابل بررسی است. یکی از مقولات مرتبط با آنومی محیط زیستی از هم گسیختگی برنامه‌ها است که شامل مفاهیمی چون: گسست اجرایی سیاست‌ها و برنامه‌ها، ناهمخوانی نیازها و مصارف و کالایی‌شدن مصرف آب است. برخی از صاحب‌نظران اعتقاد داشتند که ما هم برنامه داریم و هم دستورالعمل اما لازمه فایده داشتن این برنامه‌ها و دستورالعمل‌ها آن است که بین اهداف و برنامه‌های دولت‌ها، استراتژی‌های مشخصی وجود داشته باشد. برخی از صاحب‌نظران در قالب همین مقوله به ناهمخوانی مصارف و منابع اشاره داشتند. درواقع مجموعه‌ای نفعان اظهار داشتند که در بخش کشاورزی، صنعت و شرب مصارف ما در یزد بسیار بیشتر از منابع موجود و در دسترس است. یافته‌های حاصل از مصاحبه با کارشناسان در یزد نشان می‌دهد که وضعیت منابع آبی در

^۹ هدف پوپولیست اقلیمی این خواهد بود که با بازی کردن بر روی نگرانی‌های مردم درباره محیط‌های طبیعی و سبک‌های زندگی به سرعت در حال تغییر، به قدرت برسد. پوپولیست اقلیمی این کار را بدون ارائه دو عنصر اساسی که همه جنبش‌های سیاسی متمرکز بر اقلیم باید داشته باشند، یعنی «راه‌حل‌های بلندمدت» و «پذیرش مسؤلیت»، انجام خواهد داد. چیزی که پوپولیست اقلیمی به دنبال آن است، ارائه توجیه برای رأی‌دهندگان به گونه‌ای است که آن‌ها احساس فشار برای تغییر سبک زندگی و انتخاب‌های مصرفی خود نکنند (شیخ‌الاسلامی، روزنامه شرق، ۱۵ مهر ۱۴۰۳).

یزد اجازه گسترش صنایع آب‌بر، کشت محصولات کشاورزی پرآب‌خواه و مصرف بیش از اندازه در بخش فضای سبز و خانگی را نمی‌دهد. درحالی‌که ما پرآب‌ترین محصولات کشاورزی را کشت و صنایع فولاد، کاشی و سرامیک، کاغذ و پارچه را در شهر کویری احداث می‌کنیم و این کار به از دست رفتن منابع آب منجر می‌شود. یکی از دغدغه‌های اصلی صاحب‌نظران و ذی‌نفعانی که مورد مصاحبه قرار گرفتند، آن بود که آب به‌عنوان یک موضوع باارزش نباید همچون یک کالا قلمداد شود و بایستی به ارزش ذاتی آب توجه شود. برخی از کارشناسان اعتقاد داشتند که به دلیل قیمت پایین آب، کارخانه‌ها تلاشی برای حفظ منابع و استفاده بهینه آب ندارند. برخی از صاحب‌نظران نیز معتقدند که آنچه در طول این سال‌ها برای یزد اتفاق افتاده، مدیریت تقاضا نبوده؛ بلکه مدیریت مصرف بوده که آن هم در اثر زیاده‌خواهی بخش‌های مختلف هیچ وقت عملاً مدیریت صورت نگرفته است.

از دیگر مقولات مرتبط با آنومی محیط زیستی عدم اتخاذ رویکردهای بازدارنده است که در قالب مفهومی چون: اتخاذ تصمیمات غیر علمی، عدم توجه به تجربه‌های جهانی و سیاست‌های دستوری مدیران نمودار می‌شود. برخی از صاحب‌نظران اعتقاد داشتند کارشناسان و مدیران و به‌ویژه سیاست‌گذاران (در سطوح میانه و خرد) بایستی هم در اتخاذ سیاست‌ها و تدوین آن‌ها و هم اجرای سیاست‌ها رویکردهای علمی را اتخاذ کنند. گزارش‌های سازمان محیط زیستی بایستی با در نظر گرفتن همه عوامل صرفاً انعکاس‌دهنده واقعیت مبتنی بر اصول و مبانی علمی باشد، نه آنچه خوشایند کارخانه‌هاست. در خصوص مفهوم عدم توجه به تجربه جهانی برخی از صاحب‌نظران و کارشناسان اعتقاد داشتند که خاص بودن وضعیت یزد، کمی بارش و توزیع نامناسب بارندگی و تابش مستقیم نور خورشید و تبخیر زیاد آب نبایستی این تلقی را ایجاد کند که یزد تافته‌ی جدا بافته است و در دیگر نقاط دنیا وضعیتی شبیه یزد وجود ندارد. بنابراین نبایستی بگوییم با تجربه‌های دنیا کاری نداریم؛ بلکه استفاده از تجربه‌های جهانی و اطلاع از استانداردهای جهانی (ISO) می‌تواند به درک بهتر وضعیت موجود و اتخاذ تصمیمات علمی منجر شود. یکی دیگر از مفاهیم مرتبط با مقوله عدم اتخاذ رویکردهای بازدارنده، سیاست‌های دستوری مدیران است. بسیاری از ذی‌نفعان کلیدی اعتقاد داشتند وضعیت اقلیمی، فرهنگی، تاریخی شهر یزد متفاوت با بقیه مناطق کشور است. الگوها و منش فکری مردم در کنار ویژگی قناعت‌پیشگی مردم این سرزمین را متفاوت از سایر مناطق کشور می‌کند. برخی صاحب‌نظران اعتقاد داشتند علی‌رغم کمبود همیشگی منابع آب در یزد یک علاقه‌ای به کشت و زراعت همیشه در میان مردم یزد وجود داشته که این موضوع بایستی همواره از طرف کارشناسان، سیاست‌گذاران و مدیران دیده شود.

از دیگر مقولات مرتبط با آنومی محیط زیستی فقدان سناریوی مطلوب در مصرف منابع آب است که در قالب مفاهیمی چون: نداشتن برنامه‌های منسجم، سیاست‌های کدخدامنشانه در مدیریت مصرف و دولت پدرسالار و تأمین‌کننده بدان اشاره شده است. موضوعی که مجموعه‌ای از ذی‌نفعان در موارد مختلف بدان اشاره داشتند، آن بود که برنامه‌های متفاوتی

در زمینه مدیریت منابع آب در سال‌های اخیر وجود داشته، اما این برنامه‌ها به دلیل موازی کاری، پراکندگی و یا تضاد درون سازمانی، بین سازمان‌های مختلف دارای انسجام نبوده و از یک استراتژی مشخصی پیروی نکرده است. مفهوم دیگر که در راستای این مقوله می‌توان بدان پرداخت، سیاست‌های کدخدامنشانه در مدیریت مصرف آب است. این مفهوم توسط برخی از مصاحبه‌شوندگان ارائه شد. درواقع برخی از کارشناسان و مدیران، صنعت‌گران - کشاورزان، صاحب‌نظران و خبرگان اعتقاد داشتند که مدیریت لحظه‌ای و رفع نیاز صرفاً امروز یکی از آفت‌های مدیریت کلان در حوزه منابع آب است. منظور از مدیریت کدخدامنشانه، مدیریت باری به هر جهت است. درواقع صاحب‌نظران اعتقاد داشتند در این سال‌ها ما مدیریت بحران داشته‌ایم، مدیریت روزمرگی انجام داده‌ایم؛ نه مدیریت پیشگیرانه و این موضوع مدیریت منابع آب را با پیچیدگی‌های زیادی مواجهه کرده است. از دیگر مفاهیمی که از دل یافته‌های مصاحبه‌ها استخراج شد، وجود دولت پدرسالار و تأمین‌کننده بود. برخی از مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که تأمین‌کردن مجموعه‌ای از انواع منابع، در دسترس قرارگرفتن و تأمین منابع آب تحت هر شرایطی منجر به شکل‌گیری یک تصور از دولت می‌شود که مصاحبه‌شوندگان از آن تحت عنوان دولت پدرسالار و تأمین‌کننده یاد کردند. برخی از مصاحبه‌شوندگان هم اعتقاد داشتند که عدم تغییر سبک زندگی و عادت به تأمین آب از دلایل وجود و پذیرش همین تصور تام در مورد دولت است.

آخرین مقوله از مجموعه مقولات مرتبط با آنومی محیط زیستی، شکل‌گیری پوپولیسم اقلیمی در یزد است که در قالب مفاهیمی چون: بروز خشونت‌های آبی و تنش‌های اجتماعی، ترس از بیکاری کشاورزان و صنعت‌گران و عدم تاب‌آوری اجتماعی مردم، به آن اشاره شده است. یکی از مفاهیمی که از دیدگاه خبرگان و صاحب‌نظران دانشگاهی در موضوع آنومی محیط زیستی بایستی مورد توجه قرار گیرد، مشکلات و چالش‌های اجتماعی مرتبط با قطع آب است. برخی از مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که به هیچ عنوان مدیران حتی برای یک ساعت نمی‌توانند آب شهر را قطع کنند؛ چراکه هدف مدیران راضی نگه داشتن ذی‌نفعان مختلف در بحث تأمین آب و جلوگیری از خشونت‌های ناشی از قطع یا کاهش چشم‌گیر آب است. از مفاهیم دیگر مرتبط با پوپولیسم اقلیمی بایستی به عدم تاب‌آوری اجتماعی مردم اشاره کرد. برخی از صاحب‌نظران و کارشناسان به این امر اشاره داشتند که مجموعه‌ای از بحران‌های اقتصادی به‌ویژه مسأله گرانی تاب‌آوری مردم را در برابر درک مسائل محیط زیستی مانند کمبود منابع آب کاهش داده است. در این زمینه کشاورزان با اطمینان بیان می‌کردند که برخی بیان می‌کردند که کشاورزانی که برای تأمین آب زمین‌های کشاورزی با مشکل مواجهه می‌شوند، چاه غیر مجاز احداث می‌کنند (به‌ویژه در باغات).

ب- پیامدهای آنومی محیط زیستی:

جدول ۴. گزاره‌ها، مفاهیم و مقولات پیامدهای آنومی محیط زیستی

گزاره‌ها	مفاهیم	مقولات	مقوله هسته
الکی توی منطقه ما زدن الان آب منطقه‌ای اومده دیدن بررسی هم کردند اعلام کردند که مردم چاه بدون مجوز غیرمجاز زدن تو خونه‌هاشون تو گلخونه‌هاشون تو باغاشون	گسترش حفر چاه غیر مجاز	عدم توجه به گسترش کشاورزی حفاظتی	پیامدهای آنومی محیط زیستی
وقتی کشاورز میبینه شغلش معیشتش زندگی داره از بین میبره چاه اضافی میزنه دیگه			
علت اصلی خشکی منابع آب زیرزمینی همین چاه غیرمجاز دیگه ایران عین یه آبکش شده نقشه رو اگه شما ببینید.			
بیشتر کشورهای توسعه یافته شروع توسعه‌شون از آموزش و پرورششون اتفاق افتاده در کشور ما چی؟ توجه میشه؟	عدم توجه به آموزش کشاورزان		
حتی در بحث فضای سبز شهری نیز دقتی صورت نگرفته و از گیاهان کم‌آب استفاده نشده. در صنعت نیز مانند سایر حوزه‌ها آموزش و سیاستی پیش گرفته نشده است.			
متأسفانه صاحبان صنایع و کشاورزان آموزشی جهت مدیریت مصرف آب نداشته‌اند.			
صنعت به تبع، بدون هیچی نبوده الان با توجه به هزینه‌ای که برای تأمین انرژی و آب هر تولیدکننده‌ای باید بده طبیعتاً یکی از دغدغه‌های تولیدکننده همیشه این بوده که چکار بکنم که صرفه اقتصادی بیشتری داشته باشیم.	ترجیح اولویت اقتصادی بر حفظ منابع محیط زیستی		
برای بعضی از صنایع صرف می‌کنه ولی برای بعضی از صنایع صرف نمی‌کنه شایدم مصرف آبشان بیشتر شده باشه، ولی اولویت نداره براشون			
بحث محیط زیست خودمون هستیم من بودم نمی‌گم مهم نیست هست ولی در عرصه اقتصادی اقتصادی‌اش به مراتب در چشم عموم بیشتر جلوه‌گر است.			

گزاره‌ها	مفاهیم	مقولات	مقوله هسته
تبدیل کشاورزی سنتی به مکانیزه تا چه حد دولت کمک میکند وام بده به ما	به‌کارگیری روش‌های آبیاری سنتی	کشاورزی	
ما باید از آبیاری قطره ای استفاده کنیم گلخانه ها رو بیشتر کنیم			
آره شما ببین ۵ سال پیش تا ۱۰ سال پیش میومدن غرقابی کار میکردن غرقابی یعنی اینکه کرت و بند و اینها بوده الان دیگه جواب نمیده بعضی‌ها رفتن گلخانه			
طرح لوله‌گذاری اومد انجام داد دولت لوله بهمون دادن مصرف آبمان خیلی خیلی بهتر شده خیلی پایین اومد ولی قبلش نه بالا بود.	مصرف‌زدگی نامتعارف		
کم کردن تلفات آب مصرف آب فضای سبز و این طور چیزها جداسازی این‌ها از آب شرب و بخش‌های دیگه و همین‌طور درواقع مصرف بهینه، مصرف درست و خونه‌ها.... اقداماتی انجام شده که کاهش سرانه صورت بگیره کاهش مصرف انجام بشه مصرف واقعا بالاست.			
در کشور نیمه‌بیابانی هستیم. پس بنابراین ما اگر بخواهیم مدیریت منابع آب داشته باشیم بایستی مصرف آب کشاورزی و محدود بکنیم کاهشش بدیم.			
کشاورزان مشارکت نمیکنن باید کمک کنن دولت هم به کشاورز کمک کنه.	عدم مشارکت اجتماعی مردم		
متأسفانه مردم یزد بعد بارش بارون‌های فروردین ۹۸ تو صرفه‌جویی مشارکت ندارن انگار نه انگار که یزد شهر خشکیه			
اصلاً اصلاً مثلاً می‌گم ما همین ساختار مشارکتی که شما گفتید اصلاً وجود نداره درحالی‌که یه اصل مهم جوامع محلی مشارکت دیگه..... تبدیل به دغدغه نشده خانم دکتر...			
وقتی قنات میساختن طرف نمیرفته جاهای دیگه نگاه کنه الان اکثرماها اینجوری ایم میریم بقیه دنیا رو نگاه می‌کنیم توجه نداریم به درد ما می‌خورن یا نه	عدم توجه به تاریخ هیدرولیکی یزد	عدم توجه به تاریخ هیدرولیکی یزد	

^{۱۰} حک‌شدگی آب به معنای این است که چگونه مسایل عمده آب چون افت سفره‌های آب زیرزمینی، آلودگی منابع آبی، ناسالم بودن آب آشامیدنی، نبود سیستم کارآمد جهت جمع‌آوری، تصفیه فاضلاب و بازچرخانی آب و ناتوانی در تأمین منابع آبی، با کنش‌های اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در هم تنیده و محدود شده‌اند (بنیاد، ۱۴۰۱).

گزاره‌ها	مفاهیم	مقولات	مقوله هسته
مردم یزد اهل قناعت بودن حواسشون به منابع آب بوده ولی الان نه الان اینجوری نیست.	عدم اولویت حفظ مکان تاریخی مردم یزد		
با وجود همه بی‌آبی‌ها یزد بزرگ‌ترین کارخانه نساجی رو داشته الان همه صنایع آب بر رو آوردن اینجا حواسشون به آب نیست میگن کم بیاریم آب انتقال میدیم.			
من یادمه پدرم تعریف می کرد در روستای ما وقتی منبع آب قنات کم می شد مردم روستا رو می بردن جلوتر الان واقعا این کار رو انجام میدن؟			
الان یزد ثبت جهانی یونسکو شده چقدر به این مسأله اهمیت میدیم برامون مهمه اصلا؟			
شما بازار یزد رو نگاه کنید دخمه رو نگاه کنید امیرچخماق رو ببینید اگر منابع آب بهش توجه نکنیم این‌ها هم نابود میشن	از قنات محافظت می‌کردن ترمیم می‌کردن مواظبش بودن چون مهم بوده	عدم توجه به سازه-های بلندمدت مثل قنات	
از وقتی که انفال اومد دیگه کسی به قنات توجه نکرد دولت فقط چاه احداث می‌کرد.			
چون قنات اهمیت داشت مردم برای قنات وقف می‌کردن مدارکشم هست وقف-نامه‌ها و نذر مردم برای آب			
از وقتی که یزد امن‌ترین شهر ایران برای سرمایه‌گذاری معرفی شد، تعداد کارخانه‌ها به واسطه نیروی کار ارزان زیاد شد.	صنعتی‌شدن مضاعف		نی‌هنجاری هیدرولیکی
صنایع مختلف هم هستش یعنی تو آب ما صنایع آب بر یا صنایع مصرف‌کننده آب رو داریم ولی ولی خب به هر حال استانمون یه استان صنعتی هست.			
با وجود منابع آبی کمتر یزد نسبت به سایر استان‌ها، متأسفانه نه تنها اقدامات خاص و کارآمدی نسبت به سایر استان‌ها صورت نگرفته است، بلکه با صنعتی‌شدن یزد و افزایش تعداد کارخانه‌ها و عدم مدیریت و نظارت بر مصرف آب آن‌ها بر وخیم‌تر شدن اوضاع دامن زده شده است.			

مقوله هسته	مقولات	مفاهیم	گزاره‌ها
		مهاجرپذیری فزاینده	بعضی روستاها آب شور باعث شده که همه روستا که اقتصادشون کاملاً بستگی به پسته بوده کلاً نابود شده در نتیجه مهاجرت می‌کنند فقط شما یه سری درخت خشک شده دارید و یه ساختمان‌هایی که دیگه غیرقابل استفاده‌اند این اتفاق افتاده.
			افراد بسیار زیادی میان تو یزد بافتی از شهرنشینی شکل میگیره آداب و رسوم رفتار اجتماعیش ناامنی‌اش همه چیشو همه اینا رو دست‌خوش تغییر قرار می‌دهیم.
			با این مهاجرت‌هایی که اتفاق می‌افته شما دارید درواقع شکل جمعیتی یزد رو توزیع جمعیتی یزد را عوض می‌کنید. نژاد یزدی‌هارو داری عوض میکنی افراد غریبه و بیگانه و چیز میاد داخل کلا سبک زندگی آدم‌ها رو شما داری عوض می‌کنی.
		عدم توجه به گفت-وگوی آبی	اگه بتونید تو حکمرانی یه جورایی اینارو دور هم جمع کنیم من فکر می‌کنم بی‌آبی و کم‌آبی میتونه دولت و مردم رو متقاعد کنه که با هم بشینند صحبت کنن گفت‌وگو کنند الان داریم چنین چیزی؟
			درباره آب باید گفت‌وگو کنیم این گفت‌وگوه اون بالا منجر به درواقع اعتمادسازی و ولی رو ادبیاتش کم کار کردیم این چند سال یه کم بهتر شده
			فراروی یک اصطلاحی است که من علاقه‌مندم به استفاده از اون یعنی یک گام به پیش. یعنی ما مشکلاتمون رو یه جوری ببریم جلو ولی خوب علم می‌خواه تخصص می‌خواه ما نداریم.

پیامدهای آنومی محیط زیستی را می‌توان در قالب مقولاتی چون: عدم توجه به گسترش کشاورزی حفاظتی^{۱۱}، حک‌شدگی آب^{۱۲}، ازدست‌دادن هویت آبی-تاریخی شهر یزد و بی‌هنجاری هیدرولیکی ارائه کرد. از مقولات مرتبط با پیامدهای آنومی

¹¹ Conservational agriculture

¹² Embeddedness water

محیط زیستی، عدم توجه به گسترش کشاورزی حفاظتی است که در قالب مفاهیمی چون گسترش حفر چاه غیر مجاز، عدم توجه به آموزش کشاورزان و ترجیح اولویت اقتصادی بر حفظ منابع محیط زیستی، قابل بررسی است. کشاورزی حفاظتی یک استراتژی صرفه جویی در منابع است که شامل سه اصل کلی است؛ یعنی حداقل اختلال در خاک، تناوب محصول متنوع و پوشش کافی خاک از طریق نگهداری بقایای آن. امروزه کشاورزان ارگانیک تشویق می شوند تا شیوه های حفاظتی را برای تضمین کیفیت و پایداری خاک همراه با امنیت غذایی اتخاذ کنند (Mandal et al., 2021: 17). برخی از ذینفعان (عمدتاً کشاورزان) اعتقاد داشتند که در شرایطی که کشاورز مجبور است معیشت خود را تأمین و از باغات محافظت کند، به ناچار شروع به حفر چاه های غیرمجاز می کند و در مواردی کارشناسان بی خبر هستند و در موارد دیگر هم ممکن است اطلاع داشته باشند. از دیگر مفاهیم عدم توجه به آموزش کشاورزان است بسیاری از کشاورزان اعتقاد داشتند الان که کشاورزان تمایل دارند کشت گلخانه ای را جایگزین آبیاری سنتی بکنند، بایستی از طریق جهاد کشاورزی نماینده های تعیین شود که هم حین کشت، هم زمان برداشت، متناسب با وضعیت منابع آبی آموزش های لازم به کشاورزان ارائه شود. برخی از ذینفعان هم اعتقاد داشتند این آموزش نه فقط برای کشاورزان بلکه از مدرسه برای فرزندان آموزش داده شود که امروز متأسفانه توجه چندانی به این موضوع نمی شود. از مفاهیمی که در این مقوله بایستی پیرامون آن صحبت کرد، ترجیح اولویت اقتصادی بر حفظ منابع محیط زیستی است. این مفهوم عمدتاً از طریق کارفرمایان بخش صنعت مطرح شد. بسیاری از کارفرمان اعتقاد داشتند که مسائل محیط زیستی تنها زمانی می تواند به عنوان یک اولویت برای صاحبان صنایع مورد توجه قرار گیرد که از طرف دولت بسته های تشویقی برای مدیریت بهینه آب در صنایع در نظر گرفته شود در غیر این صورت اولویت اول مسائل اقتصادی است به ویژه صنایع آب بر.

از دیگر مقولات مرتبط با پیامدهای آنومی محیط زیستی، مفهوم حکم شدگی آب است. حکم شدگی آب به معنای این است که چگونه مسایل عمده آب چون افت سفره های آب زیرزمینی، آلودگی منابع آبی، ناسالم بودن آب آشامیدنی، نبود سیستم کارآمد جهت جمع آوری، تصفیه فاضلاب و بازچرخانی آب و ناتوانی در تأمین منابع آبی با کنش های اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در هم تنیده و محدود شده اند. یکی از مفاهیم مرتبط با این مقوله به کارگیری روش های آبیاری سنتی است. برخی از کارشناسان نیز اظهار داشتند که بخشی از زمین ها هنوز به کمک آبیاری سنتی اداره می شوند که به نظر می رسد این نوع از آبیاری در یزد ایراد بزرگی است. صاحب نظران اعتقاد داشتند که تا زمانی که آب با قیمت پایین به کشاورزان داده می شود، انگیزه لازم در تغییر روش های آبیاری را ایجاد نمی کند. مصرف زدگی نامتعارف است. این مصرف زدگی نامتعارف در بخش های مختلف کشاورزی، صنعت، شرب و خانگی دیده می شود از سوی دیگر مصرف بهینه بخش آب نیازمند تغییر سبک زندگی در بخش های مختلف به ویژه بخش خانگی می باشد؛ درواقع در شهر کویری همچون یزد رفتار مصرفی آب بایستی با الزامات اقلیمی و منطقه ای تطابق داشته باشد. به نظر بسیاری از صاحب نظران متأسفانه اصل مشارکت که بایستی در جوامع محلی وجود داشته باشد که به واسطه آن دغدغه آب به مسئله مهم و همگانی تبدیل شود،

وجود ندارد. یکی از صاحب‌نظران اظهار داشت که به‌ویژه بعد از باران‌های فروردین ۱۳۹۸ انگار مردم توجهی به مسأله کم‌آبی در یزد ندارند و خیال آن‌ها تا حدودی راحت شده است.

یکی دیگر از مقولات مرتبط با پیامدهای آنومی، ازدست‌دادن هویت آبی-تاریخی شهر یزد می‌باشد که در قالب مفاهیمی چون: عدم توجه به تاریخ هیدرولیکی یزد، عدم اولویت حفظ مکان تاریخی مردم یزد و عدم توجه به سازه‌های بلندمدت مثل قنات قابل بررسی است. یکی از موضوعاتی که بسیاری از مصاحبه‌شوندگان پیرامون آن بحث کردند، عدم توجه به تاریخ هیدرولیکی یزد بوده است. ذی‌نفعان اظهار داشتند از گذشته‌های دور، یزدی‌ها برای حفظ منابع آب علی‌رغم کمبودها و خشکی‌ها اهمیت زیادی قائل بودند تمامی روابط و مناسبات آن‌ها حتی وقف‌نامه‌ها بر پایه استفاده از منابع آب و حفظ آن شکل گرفته، درحالی‌که امروزه بدون توجه به این تاریخ آبی و صرفاً به‌واسطه صنعتی‌شدن انواع صنایع آب‌بر وارد این شهر خشک شده؛ درحالی‌که این شهر گنجایش این حجم از صنایع را نداشته است. عدم اولویت حفظ مکان تاریخی مردم یزد از دیگر مفاهیم مرتبط با مقوله ازدست‌دادن هویت آبی-تاریخی شهر یزد می‌باشد. یکی از دغدغه‌های برخی از مصاحبه‌شوندگان آن بود که شهر یزد به‌واسطه این که دومین شهر تاریخی جهان است و به‌عنوان یک مکان ارزشمند تاریخی ثبت یونسکو شده بایستی برای مردم دارای اولویت باشد. درواقع حفظ منابع آب که بخشی از هویت مکانی شهر است قاعدتاً بایستی برای کارشناسان، مدیران و سیاست‌گذاران یک دغدغه اصلی باشد این مسأله تا بدین جا اهمیت دارد که برخی از مصاحبه‌شوندگان اشاره داشتند در زمان‌های گذشته در روستاها وقتی منبع آب قنات کم می‌شد، مردم، روستا را چند متر به جلو انتقال می‌دادند و بدین صورت در حفظ منابع آب تلاش می‌کردند. یکی دیگر از دغدغه‌های مصاحبه‌شوندگان عدم توجه به سازه‌های بلندمدت مثل قنات بود. درواقع آن‌ها معتقد بودند که امروز نه در یزد، بلکه در همه جای ایران به‌ویژه بعد از اینکه محافظت از منابع آب از مشارکت مردم خارج شد و در اختیار دولت قرار گرفت و دولت مجوز حفر چاه‌های متعدد را صادر کرد، اهمیت و حفظ سازه‌های بلندمدت مثل قنات تحت تأثیر قرار گرفت. درحالی‌که در گذشته مکانیسم قنات به‌عنوان نوع ویژه‌ای از مدیریت بومی منابع آب، ترمیم آن، حفاظت از آن برای مردم به‌ویژه در یزد بااهمیت بود.

آخرین مقوله مرتبط با پیامدهای آنومی محیط زیستی بی‌هنجاری هیدرولیکی است که در قالب مفاهیمی چون: صنعتی-شدن مضاعف، مهاجرپذیری فزاینده و عدم توجه به گفت‌وگوی آبی مطرح شد. موضوعی که از سوی بسیاری از مصاحبه‌شوندگان به‌صورت مستقیم یا غیر مستقیم به آن اشاره می‌شد، موضوع صنعتی‌شدن یزد بود، یکی از مصاحبه‌شوندگان اذعان داشت که با توجه به توان اقلیمی و وضعیت منابع آب موجود و در دسترس، یزد بیشتر از این توان ورود کارخانه‌های جدید را ندارد. همچنین علی‌رغم وجود شرایط خاص آب‌وهوایی در یزد نسبت به سایر استان‌ها، اقدامات خاص و کارآمدی نسبت به سایر استان‌ها صورت نگرفته است. یکی از موضوعاتی که در مصاحبه‌ها با مصاحبه‌شوندگان پیرامون آن بحث شد، مهاجرت‌های بسیاری است که به‌واسطه صنعتی‌شدن در یزد اتفاق افتاده است. درواقع برخی از مصاحبه‌شوندگان ابراز

داشتند که ورود مهاجرین به یزد الگوی توزیع جمعیتی را با تغییراتی مواجهه ساخته و در بافت شهری نیز تغییراتی ایجاد کرده است. آخرین مفهوم در ارتباط با مقولات مرتبط با پیامدهای آنومی محیط زیستی، عدم گفت‌وگوی آبی است. برخی از مصاحبه‌شوندگان اعتقاد داشتند که حتماً باید بتوانیم درباره آب گفت‌وگو کنیم. هم مردم با مردم و هم مردم چراکه این گفت‌وگو شرایط را برای اعتمادسازی فراهم می‌کند. یکی از مصاحبه‌شوندگان اذعان داشت که این گفت‌وگو بایستی از نوع "گفت‌وگوی فراروی" یا رو به جلو باشد

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

هدف این مقاله آسیب‌شناسی رفتار مصرفی ذینفعان یزدی در مصرف آب به‌عنوان یک عامل هویت‌بخش است. پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش داده‌بنیاد گلایزر و اشتراوس انجام شده است. جامعه آماری پژوهش سه گروه کارشناسان و مدیران، خبرگان و صاحب‌نظران دانشگاهی و آزاد و همچنین کارفرمایان بخش صنعت و کشاورزی تشکیل دادند که ۲۸ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری هدفمند چندگانه یا ترکیبی انتخاب شده‌اند. بدین معنا که در خصوص مصاحبه با کارفرمایان بخش صنعت و کشاورزی از تکنیک نمونه‌گیری گلوله برفی و در بخش مصاحبه با کارشناسان و مدیران و خبرگان و صاحب‌نظران دانشگاهی و آزاد از نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. مصاحبه تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافته و داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته جمع‌آوری شده است. بی‌هنجاری "بر فرآیند فروپاشی بین یک فرد یا گروه و فضای فیزیکی که هویت آن‌ها در آن بنا شده است" اشاره دارد این امر محیط فیزیکی را به‌عنوان بخش مهمی از ساختار واقعیت اجتماعی فرد مشخص می‌کند. به این ترتیب، رابطه بین فرد و مکان نیز در برابر اختلال آنومیک آسیب‌پذیر است (Abroustyn, 2019: 126). جست‌وجوی نویسندگان در خصوص پژوهش‌های مرتبط با پژوهش حاضر نشان داد که تاکنون مقاله‌ای یا کتابی که به موضوع بی‌هنجاری محیط زیستی در ارتباط با منابع آب با کمک نظریه آنومی دورکیم پرداخته باشد، نگاشته نشده است. اما پژوهش‌های داخلی در حول موضوع مورد نظر تلاش داشته‌اند هر کدام به بعدی از ابعاد تحلیل رفتار مصرف آب با رویکردهای مختلف بپردازند. تنها پژوهش نزدیک به موضوع مورد بررسی مربوط به (Brown, 2022) با عنوان "ناهنجاری محیطی و اختلال در هنجارهای فیزیکی در طول فاجعه" می‌باشد.

تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه نشان داد رفتار مصرف آب توسط ذینفعان در یزد به دلیل فروپاشی هویتی آب با مکان (فضای فیزیکی) و اختلال رابطه فرد با مکان دچار نوعی اختلال آنومیک در مصرف منابع آب شده‌اند. بنابراین بی‌هنجاری محیط زیستی در مصرف منابع آب در قالب مقولاتی چون: از هم گسیختگی برنامه‌ها، عدم اتخاذ رویکردهای بازدارنده، فقدان سناریوی مطلوب در مصرف منابع آب و شکل‌گیری پوپولیسم اقلیمی خود را نشان داد. از هم گسیختگی برنامه‌ها یکی از چالش‌های مرتبط با مدیریت منابع آب است که در بسیاری موارد از سوی کارشناسان و صاحب‌نظران و برخی از مدیران در فرآیند مصاحبه‌ها به آن اشاره شد. این از هم گسیختگی در قالب مفاهیمی چون: گسست اجرایی

سیاست‌ها و برنامه‌ها، ناهمخوانی نیازها و مصارف و کالایی شدن مصرف آب خود را نشان داد. در همین راستا نتایج (Pourasgar Sangachin, 2001) نشان داد یکپارچه نبودن مدیریت منابع آب کشور، ناهماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها، ضعف همکاری و هماهنگی بین دستگاه‌ها، فرسوده بودن شبکه‌های آبیاری، اتلاف آب در بخش‌های مختلف، عدم توجه به ملاحظات زیست‌محیطی در فعالیت‌های عمرانی، ضعف فناوری، قطبی بودن تمرکز را از جمعیت و صنعت در گسترده کشور، کمبود آگاهی‌های کشاورزان از استفاده بهینه از آب و نهاده‌های کشاورزی و مانند این‌ها را ازجمله چالش‌های مدیریت کارآمد منابع آب کشور می‌باشد. همچنین نتایج پژوهش (Bonyad, 2022) نشان داد عدم برنامه‌ریزی و آینده‌نگری، تصمیمات عجولانه، غیربومی و غیرعاملانه در حوزه مدیریت منابع آب، بدون توجه به تصمیم‌سازی‌ها و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان به‌ویژه در بخش کشاورزی و صنعت از چالش‌های مرتبط با حکمرانی منابع آب در یزد می‌باشد.

از دیگر مقولات مرتبط با بی‌هنجاری محیط زیستی در مصرف منابع آب، عدم اتخاذ رویکردهای بازدارنده است که در قالب مفاهیمی چون: اتخاذ تصمیمات غیرعلمی، عدم توجه به تجربه‌های جهانی و سیاست‌های دستوری مدیران نمودار می‌شود. نتایج پژوهش (Bonyad, 2022) نشان داد نداشتن برنامه منسجم از عوامل شکل‌گیری بی‌هنجاری محیط زیستی در مدیریت منابع آب است؛ چراکه از یک سو موازی‌کاری چند سازمان و تضاد درون سازمانی وجود دارد و از سوی دیگر مردم توان انتخاب یک استراتژی آبی را از دست خواهند داد. از دیگر مقولات مرتبط با آنومی محیط‌زیستی فقدان سناریوی مطلوب در مصرف منابع آب است که در قالب مفاهیمی چون: نداشتن برنامه‌های منسجم، سیاست‌های کدخدامنشانه در مدیریت مصرف و دولت پدرسالار و تأمین‌کننده بدان اشاره شد. در همین راستا نتایج (Islami & Rahimi, 2019) نشان داد نهادهای سیاست‌گذار در زمینه منابع آب در کشور ما هنوز نتوانسته‌اند به سیاست‌های منسجم و مشخص در زمینه درک بحران آب و چاره‌جویی اصولی بحران دست یابند. همچنین نتایج پژوهش (Malek Hossaini et al., 2024) نشان داد سیاست‌گذاری‌های دولت در راستای مدیریت منابع آب با بهره‌گیری از ابزار اجبار بوده است و تمایز بین تکالیف اجباری بار شده بر دولت و وزارت نیرو، تمایز مشخص و استدلال فنی واضحی ندارد. از دیگر یافته‌های پژوهش دسترسی به مقوله شکل‌گیری پوپولیسم اقلیمی بود که در قالب مفاهیمی چون: بروز خشونت‌های آبی و تنش‌های اجتماعی، ترس از بیکاری کشاورزان و صنعت‌گران و عدم تاب‌آوری اجتماعی مردم به آن اشاره شد. در همین راستا (Fazeli, 2021) معتقد است درگیری مجموعه‌ای از پیچیدگی‌های محیط زیستی، اجتماعی، اقتصادی و فناورانه و تقلیل آن از سوی سیاست‌گذاران و حکمرانان شرایط را برای شکل‌گیری پوپولیسم اقلیمی در ایران فراهم آورده است. از دیگر یافته‌های پژوهش دستیابی به پیامدهای آنومی محیط زیستی از دیدگاه افراد مصاحبه‌شونده است که در قالب مقولاتی چون: عدم توجه به گسترش کشاورزی حفاظتی، حک‌شدگی آب، ازدست‌دادن هویت آبی-تاریخی شهر یزد و بی‌هنجاری هیدرولیکی بدان پرداخته شد. عدم توجه به کشاورزی حفاظتی از مقولات به‌دست‌آمده در خصوص پیامدهای آنومی محیط زیستی است که در قالب

مفاهیمی چون: که در قالب مفاهیمی چون گسترش حفر چاه غیرمجاز، عدم توجه به آموزش کشاورزان و ترجیح اولویت اقتصادی بر حفظ منابع محیط زیستی نمود یافته است. نتایج پژوهش (baazm & khozehmehnezhad, 2021) نشان داد کشاورزانی که در دوره‌های آموزشی- ترویجی در زمینه مدیریت آب کشاورزی شرکت داشته‌اند، به مراتب گرایش و آمادگی، درک، آگاهی، تعهد و باور بالاتری در زمینه مدیریت آب کشاورزی و استفاده از نوآوری‌های جدید داشتند. حک- شدگی آب و پیچیدگی و درهم‌تنیدگی مسایل عمده آب چون: افت سفره‌های آب زیرزمینی، آلودگی منابع آبی، ناسالم بودن آب آشامیدنی، نبود سیستم کارآمد جهت جمع‌آوری، تصفیه فاضلاب و بازچرخانی آب و ناتوانی در تأمین منابع آبی. با کنش‌های اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، از دیگر پیامدهای آنومی محیط‌زیستی است که در قالب مفاهیمی چون: به‌کارگیری روش‌های آبیاری سنتی، مصرف‌زدگی نامتعارف و عدم مشارکت اجتماعی مردم نمود پیدا می‌کند. نتایج پژوهش (Bonyad & Zare Shahabadi, 2025) نشان داد مسئله آب در یزد با بسترهای اجتماعی، فرهنگی- ساختاری اقتصادی و سیاسی و حکمرانی درهم‌تنیده شده که از این مسئله ما به‌عنوان حک‌شدگی آب؛ یاد می‌کنیم که از پیامدهای این مسئله عدم توجه به حفظ منابع آب، بی‌توجهی به روش‌های علمی و پژوهش‌های دانشگاهی، به‌کارگیری روش‌ها و شیوه‌های ناکارآمد و بروز نارضایتی و ناآرامی‌های اجتماعی بوده است. نتایج پژوهش (ghorbanian Kordi et al., 2019) نشان داد ساختار سیاست مشارکتی آب با کشور با اهداف آن در یک راستا نیست. ازدست‌دادن هویت آبی-تاریخی شهر یزد از پیامدهای دیگر آنومی محیط زیستی است که در قالب مقولاتی چون: عدم توجه به تاریخ هیدرولیکی یزد، عدم اولویت حفظ مکان تاریخی مردم یزد و عدم توجه به سازه‌های بلندمدت مثل قنات مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش (Barzegar et al., 2019) نشان داد که به اشتراک گذاشتن دانش اکولوژیک بومی در منابع طبیعی به‌عنوان یک سازوکار اجتماعی می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء ظرفیت سازگاری سیستم‌های اجتماعی اکولوژیک در مقابله با کم‌آبی ایفا کند. از دیگر یافته‌های پژوهش که حاصل مصاحبه با مجموعه‌ای از کارشناسان - مدیران، خبرگان و صاحب‌نظران دانشگاهی و کارفرمایان بخش صنعت - کشاورزی بود، مقوله بی‌هنجاری هیدرولیکی است که در قالب مفاهیمی چون: صنعتی‌شدن مضاعف، مهاجرپذیری فزاینده و عدم توجه به گفت‌وگوی آبی نشان داده شد. نتایج پژوهش (Bonyad, 2022) نشان داد یکی از ضعف‌ها در زمینه بسترهای اجتماعی حکمرانی منابع و مصارف آب در یزد عدم داشتن گفت‌وگوی فراروی (روبه جلو) مردم و دولت، مردم و مردم و مسئولین است. در این پژوهش نظریه آنومی در معنای جابه‌جایی یعنی فرآیند فروپاشی بین یک فرد یا گروه و فضای فیزیکی که هویت آن‌ها در آن بنا شده است، در نظر گرفته شده رابطه ذی‌نفعان با این فضای فیزیکی به‌عنوان یک عامل هویت‌بخش، دچار فروپاشی شده و شرایط برای شکل‌دادن به رفتار آنومیک را فراهم کرده است. این رفتار آنومیک در طولانی‌مدت پیامدهایی را برای مصارف آب فراهم به وجود آورده است. همان‌طور که در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌شود اگرچه رفتار مصرف آبی در میان ذی‌نفعان یک موضوع محیط زیستی است اما پیامدهای آن عمده‌تأ اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و حتی اقتصاد سیاسی است. بنابراین پیامدهای موضوعات محیط زیستی از آنجاکه

ریشه در زندگی اجتماعی انسان‌ها دارد دارای ابعاد پیچیده و چندلایه‌ای است آنچه که از نظریهٔ آنومی دورکیم می‌توان دریافت آن است که قطع ارتباط با طبیعت و هنجارهای محیط زیستی می‌تواند منجر به رفتارهای مضر نسبت به محیط زیست شود و این رفتارهای مضر شرایط را برای آسیب به طبیعت فراهم می‌آورد.

پیشنهاداتی که می‌توان به سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان با توجه به نتایج پژوهش انجام داد این است که سیاست‌گذاران بایستی به اتخاذ رویکردهای متمرکز و در عین حال انعطاف‌پذیر در مدیریت منابع و مصارف آب بپردازند. منظور از رویکردهای متمرکز و یکپارچه عدم اتخاذ تصمیمات دوگانه از سوی مدیران است که شرایط را برای داشتن الگوی رفتاری مصرف را در حوزهٔ مصرف آب برای ذی‌نفعان دشوار می‌کند. در نتیجه عدم داشتن رویکردهای متمرکز و برنامه‌های منسجم شرایط را برای شکل‌گیری آنومی محیط زیستی فراهم می‌کند. از دیگر اقدامات مفید توسط برنامه‌سازان، تصمیم‌گیران و نخبگان دانشگاهی یزد توجه به رویکردهای بین رشته‌ای و پژوهش پیرامون تاریخ آب در یزد است. توجه به رویکردهای بین‌رشته‌ای صاحب‌نظران را از رشته‌های مختلف گرد هم آورده و در کنار هم افزایی علمی می‌تواند رویکردهای جدیدی را پیش روی پژوهش‌گران قرار دهد. توجه سیاست‌گذاران به عدم استفاده از آب و محیط زیست به‌عنوان ابزاری برای جمع‌آوری رأی از اقدامات اساسی است. درواقع ذی‌نفعان آبی در یزد بایستی به این موضوع توجه داشته باشند که شرایط اقلیمی بایستی رفتار مصرفی آب را در آن‌ها تغییر دهد.

حامی مالی

بنا به اظهار نویسندهٔ مسؤول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

همهٔ نویسندگان، سهم برابری در انجام این پژوهش داشته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همهٔ افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت‌شان در این مقاله تشکر و قدردانی می‌کنند.

منابع:

- Ahmadi, S. and zareei, G. (2017). A Study of the Effect of Religiosity on Attitude into Water Saving in Yasouj. Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development), 11(3), 195-210. doi: 10.22055/qjsd.2017.12829.
- Amiri Borkhani, M. Ashrafzadeh, A. Khalediyan, M.R.Shah Nazari, A. (2016). Investigation of temporal and spatial changes and salinity of groundwater in Yazd province using geometric statistical method of, Journal of echo hydrological, 3(3), 333-345. (In Persian)
- Agnew, R. (1992). Foundation For a General Strain Theory of Crime and Delinquency, Crimonology, 30(1), 47-48.
- Abroustyn, S. (2023). Toward a General Theory of Anomie The Social Psychology of Disintegration, European Journal of Sociology 60(1):109-36.
- Arabpour, A. (2021). A Model of Water Governance Based on Social Marketing: A Change of Public Attitude Towards Water Usage. Majlis and Rahbord, 28(106), 99-128. doi: 10.22034/mr.2021.456.
- Bonyad, L. zareshahabadi, A. & Parsamehr, M. (2022). Pathology of Water Governance in Yazd. Journal of Water and Sustainable Development, 9(3), 57-72. doi: 10.22067/jwsd.v9i3.2204.1137
- Bonyad, L. (2022). Sociological study of water resources governance and use in Yazd, PhD thesis in sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University.
- Bonyad, L. zareshahabadi, A. (2025). The Embededdness of Water with Economic, Social and Political Platforms from the Point of View of Yazdi Stakeholders, Journal of Environmental Researcher, the article has not yet been published and will be published in issue 32 of the Fall/Winter 2025 magazine.
- Brown, A. R. (2022). Environmental anomie and the disruption of physical norms during disaster. Current Sociology, 72(3), 407-423. <https://doi.org/10.1177/00113921221129316>
- Bernburg, J.G. (2002). Anomie, Social Change and Crime: A Theoretical Examination of Institutional-Anomie Theory, British Journal of Criminology, 42(4), 729-742. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/anomie-social-change-and-crime-theoretical-examination>.
- Charmaz, K. (2014). Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis (2nd ed.). London, England: SAGE.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Foutouhi Firouzabad, F. (2017). Strategic management of creating a dual network of drinking and non-drinking water in the city of Yazd using SWOT analysis, PhD thesis, Faculty of Natural Resources and Desertification, Yazd University.

- Glaser, B., & Strauss, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Hatt, B. E. Deletic, A. Fletcher, T.D. (2006). Integrated treatment and recycling of stormwater: A review of Australian practice. *Journal of Environmental Management*, 79 : 102-113.
- Hajilo, F. Ranjgar Qale Kandi, B. (1402). An exploration of social factors related to responsible water consumption in Iran, *Environmental Studies, Natural Resources and Sustainable Development*, 24, 10-1. <https://www.magiran.com/p2662071>.
- Hajizadeh Meymandi, M. & Baharluoei, M. (2020). Social factors associated with water consumption (The case study: women in Isfahan). *JAME PAZHUHIY FARHANGI*, 11(2), 57-88. SID. <https://sid.ir/paper/1060496/en>.
- Honarvar, H. aghayary hir, T. and abbaspour, A. (2023). Water Consumption and Its Social Determinants (Case Study: citizens of Urmia). *Journal of Economic & Developmental Sociology*, 12(1), 277-294. doi: 10.22034/jeds.2023.54707.1701
- Mandal, A. Dhaliwal, S.S. Mani, P.K. Toor, A.S. (2021). Conservation agricultural practices under organic farming, Chapter 2 - By book: *Advances in Organic Farming Agronomic Soil Management Practices*. Pp: 17-37.
- Moazami Goudarzi, S., (2024), Investigation of water consumption behavior based on the theory of reasoned action (Shahinshahr case study), Fifth Iranian Congress of Water and Wastewater Science and Engineering, Isfahan, <https://civilica.com/doc/2163487>.
- Madani. K. (2016). Water management in Iran: what is causing the looming crisis. *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 4(4), 315-328.
- Moosavi, S. F. Salehnia, N. Seifi, A. and Asgharpour Masouleh, A. (2021). Investigating the effects of advertising and forcing frugal behavior on water consumption with regard to social interactions of consumers. *The Journal of Economic Policy*, 13(25), 281-315. doi: 10.22034/epj.2021.15687.2156.
- Morshedi, A. & Alinejad, M. (2021). *Active adaptation of beehives in the economic ethics of the Yazidis*, Yazd University Publications.
- Nickerson, CH. (2023). *Anomie Theory in Sociology: Definition & Examples*, Simply Psychology, Published on September 22, 2023. <https://www.simplypsychology.org/anomie.html>.
- Okhravi, A. and Rayat, M. (2019). Identifying the Factors that Influence People's Participation in Optimal Water Consumption via Social Marketing Approach and Best Scenario Selection. *Social Capital Management*, 6(3), 395-419. Doi: 10.22059/jscm.2019.281473.1850.
- Shahbazin, S. Asgari Nodoshan, A. Abbasi Shawazi, M.J. (2018). The role of internal migration in the redistribution of the population of Iran (1991-2016), *Letter of the Iranian Demographic Association*, 2 (6), 66-33. (In Persian).
- Sixth Statement of the Third Water Thinking Center, Industry and Mining Sector, 2020: 2
- Sheikh al-Islami, R. (2024. 6 October). Populism from the field of politics to the environment and climate change. *Sharq Newspaper*, pp. 6-7.

- Szołdrowska, D. & Smol, M. (2025). The current state of water resources in Poland - possibilities of water reuse and management by the circular economy, *Desalination and Water Treatment*, 322, 101287
- Third Statement of the Water Thinking Center, Water Consumption in the Agricultural Sector, 2018
- UNESCAP. (2013). Website United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. from: <http://www.unescap.org/pdd/prs/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance.asp>.
- UNICEF, (2017). <https://www.unicef.org/wca/press-releases/one-five-children-globally-does-not-have-enough-water-meet-their-everyday-needs>.
- Wang, H. Wang, T. Zhang, B. Li, F. Toure, B. Omosa, I.B. Chiramba, T. Abdel-Monem, M. & Pradhan, M. (2014). Water and Wastewater Treatment in Africa _ Current Practices and Challenges. *Journal Clean_ Soil, Air, Water*, 42 (8), 1029–1035.
- Wickert, C. (2023). Concept of Anomie (Durkheim). *Theories of Crime, Social Structure & Anomie*.
- Yaser, H. Shahbazi, M.A., Moussaei, M. (2023). Explaining the sociological model of water consumption management in the central watershed of Zanzan province, *Environmental Science and Technology*, 25(4), 41-25. <https://www.magiran.com/p2620053>.
- Zare, B. ghaderi, S. koohi, M. moshiri, Z. (2018). Cultural and social explanation of the water consumption in agriculture with emphasis on agricultural attitude measurement in Garmsar County. *Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies*, 7 (2):9-37.